

Kje so korenine slabih učnih uspehov v osnovnih šolah

(Številčni podatki, ki so služili za to razmišljanje, se nanašajo izključno na osem občin, ki spadajo v delovno področje zavoda za prosvetno-pedagoško službo Celje.)

Ko ob zaključku polletja ali šolskega leta ocenjujemo učne uspehe, se opiramo na številčne podatke, izražene v odstotkih, ker so le-ti za sedaj edino merilo. Če to ob tem pozabljamo, da so ti odstotki pogosto bolj odraz učiteljevega ocenjevanja in njegovih meril, kot pa merilo za znanje učenec in kvaliteto učnega dela. Zato nam dajejo odstotki kolikor toliko realno podobo učnih uspehov le v večjem obsegu, manj pa v posameznem oddelku ali šoli. Praksa kaže, da se za visokim številom pozitivno ocenjenih učencev pogosto skriva šibko znanje in kvaliteto učnega dela, ter obratno, da je v mnogih oddelkih ali šolah z nizkim številnim uspehom solidno učno delo in znanje. Pri ocenjevanju se močno odražajo subjektivni dejavniki, ki jih ne bomo povsem izločili, četudi bi intenzivneje upajali v šole objektivna merila za ocenjevanje znanja. Merila ocenjevanja se bodo izostrila in objektivizirala le s strokovnim izpopolnjevanjem, s poglobljenim študijem pedagogike in psihologije, s spoznavanjem otroka in njegovih življenjskih pogojev in humanizacijo odnosov do otroka, ne da bi pri upoštevanju teh momentov kakor koli popuščali pri zahtevah znanja. Nikakor pa ne bi smelo biti učiteljevo ocenjevanje orodje proti učencem ali sredstvo za prikrivanje nekvalitetnega dela. Pri analizi učnih uspehov torej ne smemo pozabiti, da imajo številčni podatki le relativno vrednost.

Primerjava učnih uspehov ob koncu šolskega leta pokaže, da je postalo v naši praksi že pravilo, da so polletni učni uspehi znatno nižji kot končni. Neko razliko bi lahko opravičili s tem, da pokažejo učenci v drugem polletju več resnosti in zanimanja za učenje (ker dobro vedo, da gre šele sedaj zares!), da je dodatna pomoč šibkejšim učencem izdatnejša in ker ob koncu leta prištevamo k učencem, ki bodo napredovali v višji razred, tudi tiste, ki so imeli to zakonito pravico kljub negativni oceni. Ta opravičila pa lahko omajamo z dejstvi, da so v kmečkih predelih zlasti starejši učenci v spomladinskih mesecih bolj obremenjeni z domačim delom, da nastopa spomladanska lom, da nastopa spomladanska utrujenost učencev in učiteljev in da je v šolskem delu v drugem polletju veliko več motenj (izleti, tekmovalstva, prireditve ipd.), kljub temu pa so učni rezultati neprijemno boljši. Če je imelo tako »zastraševalno« ocenjevanje v prvem polletju namen prisiljevanja k učenju, bi ga dopuščal le v neznatni meri, čeprav ga osebno ne odobravam. Ne morem se sprijazniti s tem, kar sem ugotovil ob primerjavi podatkov osmih občin za zadnja tri šolska leta, da znaša razlika med polletnimi in končnimi uspehi od najmanj 3,6 % v 1. razredu, do 22,9 % v 7. razredu. Ker se to ponavlja že vsa leta, je ocenjevanje v 1. polletju izgubilo na vrednosti, saj ga mnogi učenci ne vzamejo resno in se v tem času temu primeru tudi učijo, če vedo, da bodo ob koncu leta njihovi ocenjevalci popustljivejši. Svoj delež k manjši zavzetosti učencev za učenje pripisva tudi možnost napredovanja z negativno oceno, o čemer pa ne nameravam podrobneje razpravljati.

Podatki za nekaj let nazaj dokazujejo konstantnost krivulje učnih uspehov od 1. do 8. razreda in tudi v letošnjem prvem polletju se tej »zakonitosti« nismo izneverili. Od 1. do 4. razreda ostaja krivulja na približno isti višini (v zadnjih treh letih se giblje v povprečju osmih občin ob koncu šol. leta na višini okrog 90 %, le da je nekoliko višja v 2. razredu. V 5. razredu začne padati in doseže najnižjo točko v 6. razredu (za isto povprečje okrog 80 %), nato se v 7. in 8. razredu zopet nekoliko dvigne (na 85 %). Verjetno pa bi za več let nazaj lahko ugotovili, da je bil poprej najnižji uspeh v 5. razredu. Otipljivo je, da nastaja problem tam, kjer se začne predmetni pouk. Vzrokov za to je veliko in težko jih je na hitro ugotoviti in ovredno-

KAJ NAS LOČI OD BOLJSIH USPEHOV?

Predpostavljamo, da so naši učni načrti, ki so bili dovolj strokovno sestavljeni, usklajeni z zmogljivostjo povprečnega slovenskega otroka na posameznih stopnjah razvoja, to se pravi, da je snov za 1. ali 2. razred sorazmerno enako težka kot za 6. ali 7. razred. Nadalje predpostavljamo, da je večina otrok v 6. razredu mentalno normalno razviti, saj smo selekcijo opravili že v nižjih razredih. V teh postavkah torej ne bom iskal vzrokov. Skušajmo jih najti v objektivnih razlogih.

(Dalje na 3. strani)



S III. prijateljskega srečanja jugoslovanskih šol v Kidričevem: gostje so prispeli

Preizkušnja »zrelosti za šolo«

Pedagogi v naših šolah so že več let opozarjali na učne in vzgojne težave pri šolskih otrocih, ki v nemajhnih meri izvirajo iz prezgodnjega vstopa otroka v 1. razred osnovne šole. Zato smo tembolj z veseljem sprejeli vsi določila 44. člena Zakona o osnovni šoli, ki je začel veljati ob koncu leta 1965.

Po tem določilu se vpišejo v prvi razred osnovne šole otroci, ki do konca koledarskega leta dopolnijo 7 let starosti, če so po mnenju strokovne komisije dovolj telesno in duševno razviti. Vpis se lahko odloži za eno leto, če otrok še ni zrel za vstopanje. Vpišejo pa se lahko v 1. razred tudi otroci, ki do konca koledarskega leta dopolnijo 6 in pol let starosti, če so po mnenju strokovne komisije dovolj telesno in duševno razviti.

Strokovno komisijo sestavljata zdravnik-pediatr in psiholog, upoštevati pa je treba mnenje pedagoga-elementarca in željo staršev ter njihov predlog.

V Mariboru se letos pripravljamo že četrtilt na preverjanje »šolske zrelosti«. Izkušnje potrjujejo, da je akcija lahko zelo koristna, če je dobro in do konca izvedena.

Vsako leto je bilo izločenih 6-8 otrok, ki so bili premladi in po mnenju strokovne komisije še nezreli za vstopanje. Prav tako je bilo izločenih 2-3 otrok, ki so tako duševno prizadeti, da so dajo pod kategorizacijo in se za mnoge priporoča posebno šolanje.

Se vedno pa ostane v šoli precej nezrelih otrok, ki so prestari, da bi odločitev vstopanja lahko bila priporočljiva in ki jih zaradi nerazvitosti mreže posebnih šol ni mogoče vključiti v ustrezno šolo. Vstopanje pa je tudi veliko otrok, ki so na meji zrelosti in nerazvitosti in se vstopanje ali odločitev vstopanja priporoča z ozirom na družinske razmere, v katerih otrok živi, in pogoje za učenje dodatne pomoči pri delu v šoli in doma.

Duševna razvitost otrok, ki se vpišejo v prvi razred, je namreč zelo različna. Čeprav niha kronološka starost novincev največ za eno leto in pol (v marcu 5,9 do 7,3), je njihova mentalna starost razpršena med 4,0 in 7,6 leti. Dobrih 15 % otrok ob zač-

ku šolanja v septembru ne doseže mentalne razvitosti na stopnji šestletnega normalno razvitega otroka, kar je nujno potrebno, če hočemo, da bo otrok sledil zahtevam prvega razreda.

Za preizkušnjo šolske zrelosti — duševne zrelosti novincev — je vedno bolj v uporabi TEST ZA ŠOLSKE NOVINCE — sad večletnega prizadevanja in dela univ. prof. dr. Ivana Toličiča, ki je izdelan za slovensko populacijo in standardiziran na naših otrocih. Statistični pokazatelji zanesljivosti in objektivnosti pripomočka dosegajo mere zanesljivosti svetovno znanih pripomočkov.

Test je sestavljen tako, da otrok v obliki igre izrazi svoje sposobnosti, spretnosti in potrebno mero zrelosti. Zajema kompleksno zrelost (funkcionalno, socialno, čustveno). Otrok mora biti dovolj samostojen, da sledi navodilom in se »igra« v skupini ostalih otrok eno do dve šolski uri. Mora biti sposoben najti določene podobnosti in razlike med enostavnimi znaki, reproducirati enostavne znake s svčnikom, prerisovati enostavne risbe, razumevati preproste situacije, dojemati dogajanje na slikah, dojemati količine do določene meje, najti zveze in odvisnosti med predmeti vsakdanje uporabe, nakazati mora vsaj manjše zametke konstruktivnosti pri delu.

Pri preizkušnji otrokove zrelosti za vstop v šolo pa je mogoče uporabiti še nekatere druge tehnike in metode. V Mariboru smo vzporedno s Testom za šolske novince uporabili še otroško risbo. Formalni aspekti risanja hiše, drevesa in človeka ter prerisovanje nekaterih likov omogočajo oceno otrokove mentalne razvitosti. Med četrtilt in sedmim letom življenjske starosti opazimo v otroški risbi vedno večjo diferenciacijo oblik. Otrokovo stopnjo mentalne zrelosti lahko ocenimo po posebnih merilih dovolj natančno, da ga uvrstimo po razvitosti v podpovprečno, nižje-povprečno, srednje-povprečno, višje-povprečno in nadpovprečno stopnjo duševne razvitosti.

Pri otrocih, ki ne dosežejo na testni preizkušnji vsaj povprečnega rezultata, se poskuša ugotoviti ob analizi življenjskih oko-

predvsem izven večjih mest prazgodaj usmeri v razne poklicne šole, da bi tako — tudi na željo staršev — prišli kar najhitreje do kruha...

S tem problemom so se začeli ukvarjati na republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo in že tudi ukrenili nekaj za izboljšanje nemogočega stanja. V dnevnem časopisu je v marcu mesecu letošnjega leta izšel zapis štipendij, ki jih je namenil sekretariat najboljšim dijakom srednjih šol. Hkrati je sekretariat poslal vsem gimnazijam, učiteljscem, vzgojiteljskim šolam in šolam za telesno kulturo pismo, v katerem pojasnjuje svoj namen ob razpisu štipendij: prednost pri podeljevanju štipendij bodo imeli

tisti dijaki, ki se bodo odločili nadaljevati študij pedagoških pred-

Do dne, ko so zaključili sprejemanje prijav, so prešli na sekretariatu 108 prošelj iz raznih šol Slovenije. Te prošnje so obravnavali pedagoški zbori in šol in že tudi določili prioriteten red podelitve štipendij. S tem je storjen prvi korak k smotrni urejanju kadrovske politike na naših vzgojnih in izobraževalnih institucijah. Kdo je v prvi vrsti poklican, da poskrbi za možnosti nadaljnega študija najboljših dijakov, če ne učiteljski kolektivi, ki poznajo dijake? Res je, da so bile doslej možnosti za tako smotrno organizirano kadrovske politiko na naših šolah neznatne. To, da zdaj se ta problem odpira še na drugih krajih: zakaj ne bi za podobne sklade (za štipendiranje najboljših dijakov) poskrbeli tudi izobraževalne skupnosti — tako temeljne kot republiške? Mnenja smo, da bo morala biti to ena njihovih najvažnejših nalog. In celo šole same (tudi osnovne!) bodo nemara kmalu lahko ustanovile podobne sklade, saj gospodarske organizacije niso gluhe za take potrebe.

V omenjeni akciji republiškega sekretariata (ki pomeni šele

začetek) je bilo v najstrožjem izboru izbranih 40 učenec srednjih šol, ki bodo takoj začeli prejemati štipendije. Zanimivo je, da so vsi učenci, ki so bili zbrani med najboljšimi (praktično so to sami odličnjaki in to že od osnovne šole, njihova povprečna ocena v vseh letih šolanja in v vseh predmetih je 4,53), iz socialno šibkih družin: povprečen mesečni dohodek na enega družinskega člana znaša 16.400 S-din. Med njimi sta le dva ljubljancina, drugi so vsi s podeželja — večina (skoraj polovica) iz delavskih družin, slede dijaki iz kmečkih in nato iz upokojenskih družin. Višina štipendije je odvisna od družinskih dohodkov. Z variabilnim delom štipendije, ki je odvisen od študijskega uspeha, bodo dijaki lahko dosegli vsoto do 30.000 S-din mesečno.

Vsekakor je to začetek urejanja nekega perečega vprašanja, ki zasluži pozornost. Škoda je, da smo tako dolgo prepuščali tako pomembno stvar, kot je štipendiranje najboljših dijakov, slučajno ali jo sploh zanemarili; saj se nam tako zgublja spodobni in v našem sedanjem razvoju — še bolj pa v prihodnjem — tako potrebni strokovnjaki.

dh

III. prijateljsko srečanje jugoslovanskih šol v Kidričevem

Leta 1964, ko je Sava poplaval Zagreb, so tudi kidričevski pionirji zbirali denar in ga poslali šoli »Milan Spalj« v Trešnjevki, ki je bila zaradi narasle vode najbolj prizadeta. Istočasno je novinarski krožek navezal pismene stike s šolo.

Kolektiv osnovne šole v Zagrebu in pionirji so se hoteli za pomoč vsaj delno oddolžiti, zato so sklenili, da bodo organizirali prijateljsko srečanje osnovnih šol, s katerimi so si redno dopisovali. Naši pionirji so bili na I. prijateljsko srečanje povabljeni spomladi leta 1965. Sodelovale so vse šole: »Josip Broz Tito Skopje«, »Tefejus« Skopje, II. osnovna šola Križevci, »Nada Božić« Slavonski Brod, »Kasim Hadžić« Banja Luka, »Moma Stanojlović« Kragujevac, »Ljuba Nenadović« Zarkovo, »Braća Jerković« Železniki, »Boris Kidrič« Kidričevo in gostitelj šola »Milan Spalj« Zagreb.

Ob prvem snidenju je vzniknila misel, da bi prijateljska srečanja med učitelji in pionirji postala tradicionalna, in sicer vsako leto na drugi šoli — šoli udeleženci.

II. srečanje je organizirala šola »Josip Broz Tito« v Skopju jeseni leta 1966. Udeležili so se ga tudi pionirji in učitelji naše šole.

Ob tem srečanju so se udeleženci dogovorili za sestanek ravnateljev šol in predsednikov svetov šole, ki je bilo v Beogradu na šoli »Braća Jerković« v Železnikih. Tu so se dogovorili, kakšna bo vsebina bodočih srečanj. Posvetovanja se je udeležil tudi direktor PFS za mesto Beograd tov. Ranko Radovanović in novinarji beograjskih časopisov. Tokrat so se odločili, da bo naslednje srečanje v Sloveniji v Kidričevem. Zastopniki naše šole so sprejeli simbol srečanja — bronastega goloba.

Dne 6. 7. in 8. maja so prispeli na III. prijateljsko srečanje v Kidričevo šole, stalne udeležence prijateljskih srečanj.

Program je obsegal:

— V soboto 6. maja je bil slavnostni sprejem, otvoritev likovne in foto razstave (na katerih so sodelovale vse šole s svojimi deli), literarni večer (pionirji iz vseh šol so brali svoja dela v originalu).

— V nedeljo so najprej posadili spominska drevesa (platane) prijateljstva pred osnovno šolo v Kidričevem. Pionirji so tekmovali v poznavanju jugoslovanskih pisateljev in pesnikov (Andrič, Nazor, Racina, Cankar), učitelji so se zatem sestali in se posvetovali o problemih poučevanja materinega jezika v osnovni šoli. Medtem so se pionirji — gostje in gostitelji zblíževali na »čajanki«. Popoldne je bil organiziran ogled tovarne, nato pa je bila slavnostna akademija, kjer so sodelovale zopet vse šole — udeležence srečanja. To je bila obenem krajevna proslava v počastitev dneva zmage. Ob koncu so osnovne šole izmenjale spominska darila, diplome in plakete. Zvečer je bil na gradu Stenberg družabni večer.

— V ponedeljek so gostje obiskali še Pohorje. Vsi pionirji in učitelji so bili gostje pionirjev in učiteljev — domačinov.

Naslednje srečanje v letu 1968 bo v Beogradu na šoli »Braća Jerković« v Železnikih.

Naša šola je sprejela še posebno povabilo osnovne šole »Moma Stanojlović« iz Kragujevca, da bi sodelovala s programom ob dnevu šole, 21. maja t. l.

Vse priprave in izvedba srečanja so zahtevale veliko prizadevanje učiteljskega kolektiva in mnogo sredstev. Le ob izdatni finančni in moralni pomoči družbenih organizacij in podjetij iz Puja in Kidričevega je srečanje lepo uspelo.



Slika s sprejema (s III. prijateljskega srečanja jugoslovanskih šol v Kidričevem)

Pomen vplivov družine in okolja na stopnjo otrokove zrelosti za šolo

Kadar vključujemo otroka v šolo, želimo presoditi, kakšno razvojno stopnjo je dosegel, — oziroma kakšna je njegova telesna, duševna in socialna zrelost za vstop v šolo. To lahko ugotovimo strokovnjaki — psiholog in zdravnik na osnovi podatkov, ki jih posredujejo starši direktno ali indirektno preko socialnega delavca ali elementarca na šoli, ter z lastnimi pripomočki (testi).

Za vstop v šolo se ocenjuje otrokova osebnost z dveh aspek-

tov: otrokovih prirojenih lastnosti in dispozicij ter pogojev, v katerih so se te prirojene osnovne razvijale in dopoljevale. To pomeni, da moramo poznati družino in tisto okolje, v katerem je otrok rasel in se razvijal pred vstopom v šolo. To področje praviloma raziskuje diplomiran socialni delavec, kadar se primeri klinično in teamsko obravnavajo. Ker pa teh strokovnjakov še ni dovolj, da bi bili na vsaki šoli, se pri iskanju anamnestičnih podatkov vključijo elementarci — učitelji, ki bodo pozneje tudi te otroke poučevali. Tem se preko seminarjev posredujejo dodatne informacije, kako pridemo do teh podatkov in kdo nam jih naj posreduje. Izkušnje v Mariboru kažejo, da so bili ti podatki v vseh treh letih, ko smo opravljali preglede novincev, dokaj realni in da so se učitelji — elementarci zelo potrudili. Vzgojna svetovalnica, ki je prevzela organizacijo te akcije na šolah, je pripravila anamnestično popisnico, ki vsebuje vse tiste podatke, ki služijo pozneje pri samem psihološkem in zdravstvenem pregledu kot osnova za odločitev strokovnjakov o dokončni presoji za stopnjo otrokove zrelosti. Istočasno so sestavni del matičnega lista vsakega učenca in ostanejo — po pregledu psihologa in zdravnika — učitelju na šoli. To so osnovni zametki poznejšega teamskega dela na šoli, če bo šola imela možnost nastaviti socialnega delavca, psihologa ali pedagoga — učitelju pa bodo osnovni pripomoček pri organizaciji pouka in razdelitvi otrok v razrede. Učitelj si lahko na podlagi tega že pred začetkom pouka izdelava načrt, kako bo moral s posameznimi otroki med učno-vzgojnimi procesom ravnati, da bo pri njih dosegel čim višji uspeh ob koncu leta, kako bo posameznega, manj socializirane, pa vendar telesno in duševno dovolj zrele otroke, vključil v razredni kolektiv itd. Na vseh tistih šolah, kjer teče ta akcija že četrto leto, imamo od prvega do četrtega razreda za vsakega otroka na šoli osnovo za dosje, ki se med letom dopolnjuje z učiteljevimi dognanji in vnaša v matični list, istočasno pa se dopolnjuje tudi anamnestična popisnica s tistimi podatki, ki jih učitelj-elementarci ni uspel ugotoviti v razgovoru s starši pri vpisu otroka.

Dragocen pripomoček: anamnestični podatki

Anamnestična popisnica o šolskem novincu vsebuje v glavnem naslednje podatke: otrokove generalne in vse važne podatke o otroku, podatke o otrokovih starših (če jih nima, pa njegovih nadomestnih starših), o ostalih družinskih članih, ki živijo z otrokom, o stanovanjskih razmerah in odnosih v družini, o otrokovem bio-psihičnem razvoju, motnjah in težavah pri razvoju otroka in učiteljeve lastne vtise o starših in otroku.

Družina je tista, ki ima največji vpliv na razvoj otrokovih prirojenih lastnosti in dispozicij. Če želimo ugotoviti vzroke, zakaj je otrok ob vstopu v šolo na taki ali drugačni stopnji osebnosti, nega razvoja, moramo vedeti, kakšni ljudje so z njim živeli in ga oblikovali. Ni vseeno ali je stalno živel pri osebno ustrojeni materi in očetu, ki sta mu po naravi bila sposobna dati — poleg materialnih higienskih in kulturnih pogojev — tudi toplo, skrbno in čustveno vzdušje. Tako družina je potrebna vsakega otroka kot roži voda, sonce in skrbna nega, če želimo, da bo uspevala. Otroci, ki niso imeli takih pogojev, se je oblikoval telesno in duševno drugače. To pomeni, da lahko urejena družina, ki živi v ugodnih materialnih pogojih, razvija otrokove sposobnosti do najvišje možnosti. Če otrokovo okolje teh možnosti nima, lahko v bistvu zavira razvoj otroka tako, da ob vstopu v šolo telesno in duševno zaostaja v razvoju. Vzroki za take posledice so poleg družine in okolja, ki otroka neguje in vzgaja, tudi somatskega izvora, če otrok preboli težje bolezni (meningitis, rdečke, epilepsija in drugo), ali ob raznih nesrečah, če otrok doživi telesne poškodbe, ki vplivajo na razvoj otroka. Tudi večkratne spremembe okolja in družine lahko pustijo v otrokovi osebnosti hude posledice, posebno v načinu otrokovega čustvenega doživljanja in socialnega prilagajanja.

Največkrat se lahko v takih primerih zgodi, da otrok izgubi občutek varnosti, ki bi ga imel v lastni in urejeni družini. Ravno v tej dobi se postavljajo osnovne začetne obrambne reakcije, otroka pa lahko privedejo v najrazličnejša stanja (eretičnost, nevrotičnost, enuresa in pod.). V zadnjem času, ko se starši morajo posluževati najrazličnejših oblik varstva v predšolski dobi, tudi te vplivajo na razvoj otrokove osebnosti in jih

moramo ob vključitvi otroka v šolo poznati. Ni vseeno, ali so imeli starši otroka v varstveni ustanovi, v varstvu stare mame, sosed, gospodinjke pomočnice, ali pa so ga zaklenili v stanovanje, ko so šli na delo. Ugotovitev, da je bil otrok pred vstopom v varstveni ustanovi, nam lahko pove naslednje: otrok se je pred vstopom v šolo načrtno vključeval v skupino, pozna osnovne pojave in interese skupine in discipliniranja, pozna svinčnik, barvice, različne materiale za oblikovanje — od naravnih sadrežev do papirja in blaga — ima dosti boljše osnovne za razvoj spretnosti in privajenosti, ki jih bo šola poglobljala, kot pa tisti otroci, ki niso bili deležni te vzgoje. Te ugotovitve bodo zopet služile psihologu pri testiranju, ker bo verjetno tak otrok dosegel pri testni preizkušnji drugačen rezultat kot tisti, ki ni obiskoval vrta. Učitelj v šoli pa bo moral upoštevati različno populacijo in prilagoditi metode dela otrokom.

Zato so nam anamnestični podatki o razvoju in vzgoji otroka



Na izletih pride kaj hitro do nesreče, če nista stopnjevani pazljivost in disciplina!

pred vstopom v šolo dragocen pripomoček pri ugotavljanju otrokove zrelosti za šolo in pri kasnejšem delu z otrokom. Te ugotovitve nam povedo, kaj lahko od take ali drugačne osebnosti pričakujemo v takem ali drugačnem okolju.

V glavnem akcija vpisovanja novincev doseže naslednje: pomaga učitelju — elementarcu in vsem tistim učiteljem, ki bodo osem let poučevali in vzgajali tega otroka, ker bodo lahko te ugotovitve uporabili pri svojem delu; socialnemu delavcu ali psihologu ali pedagogu, ki se lahko na šoli zaposli, če bo šola iskala možnosti za sistematizacijo, kadrovske zasedbe in finančna sredstva za tako delo na šoli; najbolj pa staršem in otroku. Starše poskušamo že v začetku seznaniti s sposobnostmi otroka in jih usmeriti v realna pričakovanja o uspehih v šoli. Otroci, ki ne dosegajo take razvojne stopnje, kot je potrebna za šolanje, pa obvarujemo stalnega doživljanja neuspehov pri delu, občutkov manjvrednosti, ker ne bi dosegli podobnih rezultatov dela kot ostali v razredu, če svetujemo staršem, da otroka vslojajo leto dni kasneje in ga vključijo v varstvo, če jim svetujemo, da ga vslojajo v posebno šolo, kjer ta obstoja, ali pa priporočamo posebno individualno obravnavo otroka v šoli. S tem pa pripomočimo tudi skupnemu prizadevanju družbe, da bi čimveč otrok končalo osnovno šolo in prišlo do poklicev.

MAGDA ŽEGLINA

**Dr. Helm: —
Odličen oddelek...**

Na oddelku za muzikologijo ljubljanske univerze je letos gost ameriški skladatelj, muzikolog in pisatelj prof. dr. Everett Helm. Že 1964. in 1965. je imel na ljubljanski univerzi vrsto specialnih predavanj, ki so doživela tako dober sprejem, da je univerza zanimala, da bi Helm, naj bi bil za leto dni predavatelj na oddelku za muzikologijo.

— To je bilo zelo prijetno leto, — pravi dr. Helm, ki je v glavnem vodil dva tečaja — enega, ki je bil posvečen zgodovini ameriške glasbe, drugi pa sodobni glasbi in v tem okviru posebej B. Bartoku. Dr. Helm je dejal, da je oddelku za muzikologijo »odličen« in pristavil, da je to zelo pomembna ustanova, ker je to edini oddelek za muzikologijo na nekaterih jugoslovanskih univerzah, ki je lahko zgled za vsak bodoči muzikološki oddelek na univerzah.

Ali je poskrbljeno za varnost učencev na izletih in ekskurzijah?

Republiški sekretar za prosveto in kulturo Tomo Martelanc je pred nekaj dnevi poslal ravnateljem vseh šol v Sloveniji pismo, v katerem priporoča posebno pazljivost pri organizaciji in izvedbi pomladanskih izletov. Nedavni nesrečni primer dveh dečkov na šolskem izletu, ko je eden od njih izgubil življenje, drugi pa je bil hudo poškodovan (na Voglu), dalje — železniška nesreča, ko je deklica padla pod vlak (pri Litiji) — vse to ga je — tako piše v tem pismu — spodbudilo, da opozori ravnateljska šol in vse prosvetne delavce na nekaj najvažnejših ukrepov, ki bi jih bilo treba izvajati pri šolskih izletih.

Šolske ekskurzije in izleti so zelo pomemben sestavni del vzgojno izobraževalnega dela šole. Še vedno pa slišimo za primere slabe organizacije in izvedbe, kar daje povode za upravičeno kritiko. Predvsem so ekskurzije in izleti pogosto organizacijsko in didaktično slabo pripravljene, tako da z njimi ne dosegamo pričakovanih vzgojnih in izobraževalnih smotrov. Nekatere

re osnovne šole organizirajo za učence nižjih razredov preveč naporne ekskurzije in izlete in pogosto ne poskrbijo za primerno prenočevanje, hrano in obliko učencev. Zlasti je zaskrbljujoča premajhna skrb vodstev ekskurzij in izletov za varnost učencev. Zato se dogajajo na voznih, pri kopanju in v gorah tudi hujše nesreče.

Ni potrebno posebej poudarjati, kakšne posledice prinaša za ugled šole nezadosten poudarek na vseh potrebnih ukrepih za osebno varnost učencev in za celotni uspeh ekskurzij in izletov.

Pri organizaciji ekskurzij in izletov je treba upoštevati naslednja navodila:

1. Vse ekskurzije in izleti naj bodo določeni že z letnim načrtom, izvedejo pa naj se le, če so organizacijsko in pedagoško ustrezno pripravljene. To velja tako za poučne ekskurzije kot tudi za šolske izlete, ki so namenjeni predvsem razvedrilu in odih učencev.

2. O načrtu ekskurzij in izletov naj povedo svoje mnenje šolske in razredne skupnosti ter starši na roditeljskih sestankih. Prav tako se je treba pogovoriti s starši pred izvedbo daljšega šolskega izleta. Ekskurzije in izleti ne smejo biti v preveliko

breme staršev, kadar morajo prispevati zanje potrebna denarna sredstva.

3. Vodstvo in odgovornost za organizacijo in izvedbo ekskurzije ali izleta naj prevzamejo učitelji, ki jih določi učiteljski zbor na predlog ravnatelja šole. Če je na ekskurziji ali izletu več kot 15 učencev, je nujno, da ima vodja ekskurzije oziroma izleta vsaj na vsakih 10 ali 15 učencev po enega pomočnika. Zelo koristno je, če k temu pritegnemo tudi starše učencev in druge osebe, ki sodelujejo s šolo pri vzgoji mladih. Pri tem pa je potrebno vedeti, da je organizacija in uspeh ekskurzije ali izleta skupna naloga vodstva šole in celotnega učiteljskega zbora, nikakor pa ne odgovornost zgolj za to zadolženega učitelja.

4. Šola naj pomaga pri organizaciji in izvedbi izletov in poučnih ekskurzij, ki jih prireja aktivna mladinska organizacija v okviru prostovoljnih dejavnosti.

Prav v času najbolj intenzivnih potovanj, ekskurzij in izletov naših šol je sekretarjevo opozorilo vsekakor na mestu. Namen tega mojega opozorila — tako beremo na koncu sekretarjevega pisma — je zagotoviti čimbolj uspeh šolskih ekskurzij in izletov, kar je naš skupni cilj in naloga.

Srečko Vilhar 60-letnik

V aprilu je slavil svoj 60. jubilej SREČKO VILHAR, doma iz Kromberka pri Gorici — najprej učiteljski in Tolminu, nato pa v Gorici. Že tedaj je bil med naprednimi slovenskimi mladinci, zato so ga fiksisti nenehno preganjali in mu onemogočali službovanje ter kulturno-prosvetno delovanje v tedanji Julijski krajini. Moral se je umakniti v Jugoslavijo, kjer je postal član KPJ. Ustanovil je Mlado Sočo, kjer so se zbirali zavedni Primorci. Nato so ga pregnali v Sremsko Mitrovico, po prestani kazni pa so ga spet predali Italijanom. Kot član prekomorske brigade je prišel 1944 v Slovenijo, nato pa se je vrnil v Slovensko Primorje — v Trst, 1947 pa v Koper, kjer ga je

čakalo politično delo. Obenem se je posvetil tudi zgodovinskemu delu: urejal je arhiv in zbiral denar in gradivo za ureditev muzeja in knjižnice.

S. Vilhar je bil prvi urednik revije Bori, sodeloval pa je tudi pri ustanovitvi primorskega tednika Slovenski Jadrani. Kot eden najpomembnejših primorskih ljudsko-prosvetnih delavcev je bil več let predsednik zveze prosvetnih društev v Kopru, več let pa je že ravnatelj koprskih študijske knjižnice.

Ob njegovem jubileju mu želim — poleg primorskih kulturnih delavcev — mnogo uspeha tudi njegovi nekdanji tolminski učiteljski.

Stanko Skočir

Vloga in naloge pedagoških društev

— Vloga pedagoških društev je predvsem v tem, da odpirajo in opozarjajo na nerešene probleme z območja vzgoje in izobraževanja. Stvar poklenih strokovnih in znanstvenih institucij ter upravnih organov pa je, da probleme proučujejo in poiščejo zanje ustrezne rešitve, pri čemer želimo pedagogi sodelovati po svojih možnostih.

Tako je opredelil vlogo teh društev bivši predsednik ZPDS Roman Oberlintr, strokovni sodelavec pedagoškega inštituta v Ljubljani, v svojem referatu na redni skupščini ZPDS, ki je bila letošnjega marca. To pot smo izbrali iz referata predvsem tiste odstavke, ki govorijo o prihodnjih nalogah pedagoških društev.

Nobeno izmed teh vprašanj ni tako — je poudaril Roman Oberlintr, da bi ga smeli podcenjevati. O večini le-teh so že razpravljali ob različnih priložnostih, potrebna pa so posebne pozornosti tudi v prihodnje. To so povečini problemi, ki jih je prinesel izredno dinamičen čas, pa tudi stara, znana vprašanja, ki zahtevajo sodobnejše rešitve.

Tako na primer vzpodbuja k rešitvi nezadostno razvita predšolska vzgoja otrok, administrativni način vpisovanja učencev v prvi razred obvezne šole, neurejena šolska mreža centralnih in podružničnih šol, neurejeni prevozi in varstvo vozačev s podružničnih šol. Nezagotovljeni so osnovni standardi za osnovne šole, omejene so možnosti za razvoj podaljšanja in celodnevne bivanja učencev v osnovni šoli. V prihodnje bo treba misliti predvsem na notranjo graditev obvezne šole, obdelati vprašanje ustrezne individualizacije pouka v enotni obvezni šoli. Vse bolj problematično postaja poklicno usmerjanje absolventov obvezne šole, vsebina in oblika sprejemnih izpitov v srednjih šolah, odnos med splošno in poklicno izobrazbo in reformiranje vzgojno izobraževalnega sistema srednjega šolstva.

Pospešiti bo treba uvajanje sodobnejših učnih metod in oblik dela, kritično je pomanjkanje modernih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja. Pozornost bo treba posvetiti izredno pomembnim vprašanjem racionalizacije in intenzifikacije pouka v vseh vrstah šol, preobremenjenosti učencev, vzgojni problematiki domov in internatov za srednješolsko mladino. Zavzeti se je treba za uspešno oblikovanje mate-

rialističnega dialektičnega svetovnega nazora mladih, za moralno oblikovanje mladine.

Ze sama praksa je začela v življenju in delu naše šole uredničevati zahtevo po šolskih službah: uvajanje teh bo treba postopoma uzakoniti. Nadaljnje proučitve bo zahtevala še racionalizacija mreže srednjega šolstva, zlasti pa višjega in visokega, izboljšanje terja struktura pedagoškega kadra v osnovnih in srednjih šolah ter domovih, poskrbeti bo treba za usposabljanje kadra za predšolske ustanove, srednje šole in domove. Odprto je še vprašanje profila diplomiranih pedagogov in njihove zaposlitve, vprašanje načrtnega ob-

veznega nadaljnjega izpopolnjevanja vsega pedagoškega kadra, zlasti v pedagoškem in psihološkem pogledu.

Nadaljnji problemi, s katerimi naj bi se pedagoška društva ukvarjala v prihodnje, so še: organizacija pedagoškega znanstvenega raziskovalnega dela na Slovenskem, odnos med samoupravljanjem in strokovno pedagoškim delom na šolah in drugih vzgojno izobraževalnih zavodih, proučiti bo treba učinkovitost prosvetno pedagoške službe, pa tudi vprašanje financiranja vzgoje in izobraževanja ter uresničevanja zakonskih določil in priporočil skupinskih teles v zvezi s šolstvom v naši republiki.

Franu Bašu v spomin

Konec aprila je pretilo premilnetiki slovenski zgodovinar, zemljepisec, raziskovalec in pedagog Franjo Baš. Od prvih let poučevanja, ko je leta 1925 na stopil profesorsko službo na moškem učiteljskem v Mariboru, pa do zadnjih dni življenja je bil učiteljem vseh vrst vzorni voditelj, pobudnik za sodelovanje pri raziskovalnih in terenskih delih, mentor pri njihovih amaterskih prizadevanjih, vedno zvest učitelj, pomočnik in prijatelj.

Njegova predavanja iz zgodovine in geografije so pomenila z njegovim nastopom učiteljevanja na mariborskih srednjih šolah pravi preobrat. Dotlej je vladal na šolah starinski pouk z opisno metodo dogodka in učenja letnic. Mladi profesor Baš pa je z zanosno besedo odkrival svojim dijakom vso širino, povezanost vzrokov, podoba dobe in njenih tokov in tako odkrival življenjski tok zgodovine. Z enako pedagoško slo je pospravil z ozko orisovalno metodo v geografiji in odkrival dijakom nov, resničen svet.

Kot tajnik mariborskega muzeja in pozneje kot upravnik Pokrajinskega muzeja in kot urednik Časopisa za zgodovino in narodopisje je s posebnim darom za raziskovanje in organizacijo dela povezoval svojo ustanovo z najširšim zaledjem Stajerske. Na svojih pohodih v določene pokrajine je obiskoval naselja in vasi. Ko je raziskoval bifurkacijo potokov Dravskega polja, ostanke pohorskih glazut, sledi rimskorodovoda s Pohorja v Ptui, grobišča, dimnice, stare navade, stavbe, izreke, si je nabral med

vsemi plastmi prebivalstva, no-nelneke me učitelstvom vaških šol ogromno svojih sodelavcev. Med njimi je s svojo prepričevalno besedo in široko razgledanostjo vzbujal zanimanje za narodopisje in je tako pridobil za svoje muzejske zbirke vrsto novih zbiralcev.

Zaradi njegovega obširnega znanja in temeljitega znanstvenega dela so ga učiteljska društva stajerskih okrajev zelo rada vabila na svoja sestanka kot predavatelja. S svojimi nadzre zanimivimi predavanji je potem vedno znova med mladim rodov vzbujal željo, da bi ga posnemali, se mu pridružili kot pomočniki pri znanstvenem in raziskovalnem delu. Kot kritičen, prodoren duh je hitro spoznaval bistvo stvari in pojavov. Zato je bil še posebno začen svetovalec vsem svojim sodelavcem. Tem pa je bil hkrati tudi duhoviti sobesednik in iskren prijatelj.

Z ljubeznijo do starin, z znanstveno temeljitostjo, s predanostjo do poklica, z bogatimi pedagoškimi lastnostmi je doletel tako velike uspehe kot le redki muzealci. Vedno znova je bogatil zakladnico zgodovine. Ustanavljal je muzeje. S posebno ljubeznijo je znal vanje privabljati vedno nove in nove obiskovalce. Pri tem pa se je z leta v leto tudi večalo število njegovih sodelavcev, število tistih, ki so jim pri srcu posebnosti časa in kraja. Njegovi sodelavci in prijatelji so raztreseni po vsej Sloveniji. Tudi zato je z njegovo smrtjo nastala tako velika vrzel. Pokopali so ga tiho na Žalah v Ljubljani.

J. Z.



KOMPAS

NAPOTKI ZA TURISTE

Med potovanji, ki jih pripravlja KOMPAS v juniju in v začetku julija, je težko izbrati tisto, ki bi bilo najlepše. Vsako je po svoje zanimivo.

Če začnemo z najdaljšim, potem je to kombiniran izlet z vlakom in z avtobusom v smeri

DUNAJ—PRAGA—BERLIN—KÖBENHAVN—STOCKHOLM

Trajal bo 11 dni: od 21. junija do 1. julija. Udeleženci bodo videli sedem evropskih držav in pet prestolnic. (Cena 2.000 N-din)

»PO DOLINI LOIRE V NORMANDIJO IN PARIZ«

Je naslov potovanja, na katerem bodo izletniki videli najlepše kraje Francije. Razen skozi Centralne Alpe in Chamonixa bo pot vodila do Loire v srcu Francije, kjer so si francoski kralji v 12. in 16. stoletju zgradili veličastne gradove in rezidenice. To bo potovanje, ki bo vsakomur zanesljivo ostalo za vedno v spominu. Odhoda iz Ljubljane 25. junija in 2. julija. (Cena 1.090 N-din) Za potovanja v

LONDON IN PARIZ

Je vedno dovolj zanimanja. Od 30. junija do 8. julija bodo imeli izletniki priložnost potovati v ti dve mesti. Odveč je naštevati vse zanimivosti, ki jih je videti na tem potovanju, saj so dobro znane. (Cena 1.210 N-din)

Poljska je dežela z bogato zgodovinsko tradicijo in visoko kulturo, prav zato je vredna obiska. Na potovanju

BUDIMPEŠTA—KRAKOW—VARŠAVA

(od 29. junija do 9. julija) boste lahko videli velik del te zanimive dežele. (Cena 1.400 N-din)

Srednjo Evropo in pet držav bodo spoznali tisti, ki se bodo odločili za izlet

BUDIMPEŠTA—PRAGA—MÜNCHEN—ZÜRICH.

To bo 9-dnevni avtobusni izlet od 16. do 24. junija. (Cena 1.100 N-din)

Na zadnjem izletu v

RIM—NEAPELJ—CAPRI,

ki ga je KOMPAS organiziral za prvomajsko praznike, je bila udeležba zares velika: štirje udobni mercedesi so popeljali izletnike na to zanimivo pot. V osmih dneh si ogledajo zanimivosti Bolgne, Firenz, Rima, Neapolja, Caprija, Pompejev, Sorrenta, San Marina, Ravenne in še mnogih drugih. Po obnem izletu bo KOMPAS pripravil v drugi polovici junija. (Cena 730 N-din)

Kje so korenine slabih učnih uspehov

(Nadaljevanje s 1. strani)

Prav gotovo prinaša razgibano obdobje pubertete nemir v otrokov razvoj in se njegova energija, ki bi bila potrebna za učenje, sprošča tudi v drugo smer. Tudi že omenjena preobremenitev kmečkih otrok s fizičnim delom vpliva negativno, vendar ta argument ni prepričljiv, ker ne velja za mesta in industrijske kraje, kjer pa učni uspehi tudi niso bistveno boljši. Zanimanje staršev za otrokov napredek, ki je bilo v nižjih razredih sorazmerno živo, sedaj popusti, prav tako njihova pomoč pri učenju sedaj povečini preneha, ker je postala snov prezahtevna. (Pri tem je sploh sporno, če je osnovna šola upravičena v večji meri pričakovati to pomoč!) Bolj tehten razlog za padec uspehov na tej stopnji bi bila slaba strokovna zasedba in opremljenost šol za predmetni pouk, vendar tudi šole, kjer so te pomanjkljivosti manjše, ne moremo posplošiti trditve, da bi bili učni uspehi boljši. Delno pa moramo upoštevati to, da se v 6. razredih zbere več učencev, ki zaradi ponavljanja nižjih razredov tu zaključujejo šolsko obveznost in ne kažejo zanimanja, da bi dosegli boljše uspehe.

Morda bi lahko izbrskali še kakšen objektivni vzrok, vendar se mi vsiljuje vtis, da bo treba glavne vzroke iskati v subjektivnih razlogih.

Prepričan sem, da je eden osnovnih vzrokov velika razlika v načinu razrednega in predmetnega pouka. Kolikor smo otroka na nižji stopnji (v razrednem pouku) morda preveč »razvajali«, mu vse položili na krožnik, ga skušali vsega naučiti v šoli, premalo angažirali otrokove duševne sile, ga prepočasno navajali na samostojno šolsko in domače učenje, tako postavljamo pred otroka na višji stopnji (v predmetnem pouku) naenkrat prevelike zahteve, na da bi ga bili nanje postopno pripravili. Tudi način poučevanja postane »predavateljski«, razlaga je pomanjkljiva, ni dovolj utrjevanja, ponavljanja in preverjanja, če so učenci snov razumeli. Obilica snovi sili učitelja k diru čez dno in strn, vendar cilj — to je predelani učni načrt — doseže v najboljšem primeru le sam, redkokdaj pa tudi učenci. Če bi otroka manj obremenjevali s spornimi gradivom in s podatki, ampak bi ga bolj navajali na reševanje problemov in mu s tem razvijali mišljenje, torej z menjali verbalni način učenja z intelektualnim, sem prepričan, da bi oba — učitelj in učenec — zanesljiveje in manj zadihana in utrujena prispela na cilj. Pri takem pouku bi nujno morali biti učenci tudi bolj aktivni in samostojni načelo individualizacije pouka ne bi bilo več tako neresljiv problem in imeli bi več časa za umirjeno preverjanje in ocenjevanje znanja. Tudi vzgojna vrednost takega pouka bi bila neprimerno večja in vsi — prav vsi — bi bili s svojim delom bolj zadovoljni. Verjetno bi se povečalo tudi zanimanje učencev za učenje, ki je ob enoličnem in utrujajočem predmetnem pouku začel naenkrat tako usahljeno. Pozabiti seveda ne bi smeli na to, da je treba otroke seznaniti tudi s tehniko takega učenja, zlasti na smiselno samostojno uporabo knjig in priročnikov. V vsem na vedenem vidim ključ za vrata, ki nas ločijo od boljših uspehov.

O NAJVEČJEM PROBLEMU OSNOVNE SOLE

Ker proces pouka usmerja in vodi učitelj, še nekaj besed o njem. Kvalifikacijska struktura učnih kadrov se vsaj na razvitih osnovnih šolah iz leta v leto izboljšuje, vedno več je na naših šolah absolutno višjih pedagoških šol in mnogo naših učiteljev si svoje strokovno znanje izpopolnjuje z izrednim študijem. Vse to se pozitivno odraža v znanstvenih strokovnih pravilnostih podajane snovi. Dovedva pa se mi, da hkrati upada didaktična in pedagoška plat učnega dela. Učitelji posvečajo na višji stopnji premalo pozornosti izbiri ustreznih in različnih metod ter zgradbi učne ure, odnos do učencev je postal hladnejši, ocenjevanje uradno, vzgojni smotri so čisto pozabljeni, reševanje raznih vzgojnih problemov je prepuščeno pretežno razrednikom, psihološke zakonitosti te razvoje stopnje se premalo upoštevajo — in vse to premalo občuti učenec, ko pride iz relativno blagega podnebja razrednega pouka na stopnjo predmetnega pouka, preden pa se aktivizira, je leto naokrog. Ne želimo, da bi ne kdo napačno razumel, da se ogrevam za staro romantično ljudsko šolo, kjer je bilo vse bolj »po domače«. Nasprotno, sem za sodobno, napredno in zahtevno šolo, ki jo potrebuje naša družba, mislim le, da sodi v to šolo še toliko bolj tudi pedagogika, didaktika in psihologija in ne le strokovna neoprečenost snovi. Morda sem preveč črnogled, prav vesel pa bom, ko se bom prepričal, da nove generacije absolutno pedagoških akademij v praksi dokazujejo, da nima prav. Nekoliko bolj pa sem zaskrbljen, ker pedagogizacija učnega kadra na srednjih šolah ne bo kaj prida nagredovala, če bo študij pedagoških predmetov na filozofski fakulteti še skrčen, saj že sedaj ugotavljamo, da je pomanjkljiv, posledice pa občutijo naši srednješolci.

Verjetno ne bo treba dokazovati, da vplivajo izredno močno na učne uspehe tudi materialni pogoji šol, učencev in učiteljsva. Vsaj v naši regiji so znane razlike v učnih uspehih in najslabši so v tistih občinah, kjer so materialni pogoji neugodni. Tu mislim predvsem na nerazvito šolsko mrežo, na slabo opremljenost šol, težke terenske pogoje in oddaljenost otrok od šole, zaostalost okolja in slab odnos staršev do šole, neprimerne delovne pogoje učiteljsva (pomanjkanje primerljivih stanovanj, težave s prehrano, preobremenitev) in slabo stimulacijo za delo — posledica tega pa je slaba kadrovska zasedba v takih krajih — in podobne probleme. Vse to bi lahko obširno opisoval, vendar je več ali manj znano, rešitev pa je odvisna od gospodarske zmogljivosti in razumevanja celotne družbe, ki bo morala uvideti, da se bodo vsa prizadevanja za odpravljanje teh pomanjkljivosti obrestovala v boljših učnih uspehih, ti pa bodo zopet posredno vplivali na gospodarski in kulturni napredek. Pot iz tega začaranega kroga je sicer težavna, vendar dovolj jasna in nujna.

Se malo in minilo bo to šolsko leto, zopet bomo zbirali podatke o učnih uspehih, jih analizirali in primerjali s prejšnjimi leti. Bojim se, da se bomo zopet preveč uspevali z odstotki, skromno zamolčali, da je med tistimi učenci, ki so napredovali v višje razrede, toliko in toliko takih, ki imajo negativne ocene, glasno bomo potolžili o objektivnih težavah, verjetno pa manj navajali subjektivne vzroke za morebitne slabše uspehe. Pri vsem tem pa bomo zopet pozabili, da je najhujša posledica slabih učnih uspehov ta, da pride do konca poti šolanja v osnovni šoli le 50 do 60 % otrok ene generacije in da le ti otroci dobijo z dovršenim osmim razredom zaključeno osnovno izobrazbo, ki jim omogoča tudi nadaljnje izobraževanje. V tem vidim največji problem naše osnovne šole, ki je deklarativno sicer splošnoizobraževalna, dejansko pa po teh končnih rezultatih že izbira preko normalne meje. Taki rezultati našega učnega dela so nevzdržni, zlasti če upoštevamo, da so naši otroci v večini normalno inteligentno razviti in če predpostavljamo, da je učni načrt usklajen z njihovo povprečno zmogljivostjo.

Mislim, da bi moral biti vsakdo, ki razmišlja o teh stvareh, ob teh ugotovitvah zaskrbljen!

Leopold Veber

Preizkušnja »zrelosti za šolo«

(Nadaljevanje s 1. strani)

ni z nezadostno oz. največ zadostno oceno (1 do 1,9).

Otroci, ki so na testni preizkušnji dosegli nižje-povprečen rezultat, so bili ocenjeni v 1. razredu z oceno dobro (2,6 do 3,05).

Na testu povprečni otroci so bili ocenjeni v 1. razredu dobro ali prav dobro (3,4 do 3,8).

Otroci, ki so na testni preizkušnji dosegli višje-povprečen rezultat, so bili ocenjeni v 1. razredu prav dobro ali odlično (4,0 do 4,6).

Otroci, ki so na testni preizkušnji dosegli nadpovprečen rezultat, so bili v 1. razredu ocenjeni pogosteje kot odlični, nekateri prav dobri (4,75 do 4,85).

Vrednost nezadostne, zadostne ali dobre ocene v 1. razredu poznamo dovolj dobro in izkušnje pravijo, da otrok, ki ponavlja prvi razred osnovne šole, verjetno ne bo mogel izdelati popolne osnovne šole. Tudi »dobar« uspeh v 1. razredu ni dober, ker se večini otrok iz te skupine »ustavi« v 4., 5. ali najpogostej v 6. razredu.

Hospitantov se je zbralo toliko, da so se morali razdeliti v dve skupini, tako da sta oba nastopala potekala istočasno. Gostom, našim rednim slušateljem, upraviteljem in svetovalcem, smo hoteli prikazati, kako poteka delo pri naših rednih nastopih in analizah.

V 4. razredu je nastopil študent B. Purkart; pri pripravi sta sodelovala z njim tov. prof. Tomšič in učiteljica tov. Žerjavova. Njegova naloga je bila prikazati uro, na kateri so reševali sestavljene matematične uporabne naloge po analitični poti. Dispozicija učne ure je bila: zbiranje in zapis podatkov; izdelava načrta za reševanje naloge — razčlenitev; reševanje naloge — sinteza; preverjanje rezultatov in oblikovanje odgovorov; ponovitev. V metodnem postopku je dal B. Purkart poudarek grafičnemu prikazu strukture naloge na flanelovprašanja za posamezne dele razgrafa. Na trakovih je pripravil členjene naloge, ki jih je pri uri seveda najprej pridobil v razgovoru z učenci. Rezultate delnih nalog so preverjali tako, da so te trakovke obrnili, ker so bili na njih napisani tudi rezultati. Sklepanje je bilo brezteževno in dobro formulirano, npr.: »tolikokrat strošje za enega učenca, kolikor je bilo učencev.«

Pri analizi je prof. Tomšič poudaril, da začnemo z analitičnim reševanjem sestavljenih uporabnih nalog v 4. razredu, ker je delo zahtevno, učenci pa morajo pred tem obvladati brezteževne sklope. Zato je nastopaljoči shematično prikazal načrt analitičnega postopka. Profesor je opozoril tudi na široko vrednost ure, ker je bila vsebinsko dobro povezana s spoznavanjem narave in spoznavanjem družbe, s temami, ki jih seveda obravnavajo.

V 5. razredu je nastopila študentka Graziela Orcini, pri pripravi sta ji pomagali Danica Golli in učiteljica Krvinova. Priprava je pokazala naslednjo dispozicijo dela za obravnavo berila Butalski kovač: kratak uvod; učiteljsko glasno bere; učenci tiho berejo z naloge, da pripravijo vprašanja za stvarno in besedno analizo, ki sledi; psihološka analiza s kratkim etičnim tolmačenjem, nato pa predlagajo učenci svoje variante za izrazno branje ter izrazno branje vsega berila.

V metodnem delu priprave piše kandidatka med drugim naslednje: »Moje branje mora biti res izrazno. Brez vmesnih vprašanj, da ne pokvarim razpoloženja, naročim učencem, naj berilo tiho preberejo. Ko sprašujejo o neznanih besedah in situacijah, pazim, da poteka delo po vrsti, kot je v berilu. Učenec vpraša po neznani besedi tako, da prebere ves stavek in v stavku jo tudi razložimo. Tudi svoje predloge glede branja dialogov naj prispevajo

učenci v pravem vrstnem redu, zato pripovedujem vmesni tekst in preberem napovedne stavke. Sprejeti moram možnosti različne interpretacije.«

Pri analizi je Danica Golli povedala, da so takšen način dela prevzele tudi učiteljice kot enega od dobrih načinov za obravnavo primernih beril v razredih srednje in višje stopnje. S svojim delom so prispevale k poglobljanju in konkretizaciji metodnih navodil. Pri takem načinu dela so učenci bolj samostojni in ustvarjalni, kar se realizira pri tistem branju in predlogih učencev glede interpretacije berila. K temu prispeva veliko tudi dobra psihološka analiza, karakterizacija osebe in sklepanje o njihovem glasu in govoru. Seveda pa to ni edini veljavni postopek, ker zahteva vsako berilo nekoliko spremenjeno obravnavo, saj v delu ne sme priti do šablone. Psihološko opazovanje učencev, ki delajo že dalj časa tudi po tem postopku, je pokazalo, da znajo brati tiho, brez gibanja ustnic, da znajo z očmi preleteti tekst in najti zeleni stavek, pri glasnem branju pa so prišli do stopnje izraznega branja.

V popoldanskem delu je prof. Janez Tomšič v svojem referatu utemeljil nujnost višje izobrazbe za učitelje razrednega pouka. Govoril je tudi o razvoju oddelka in prikazal strukturo predmetnika. Do jeseni 1968. leta, ko pričakujemo vpis prvih abiturientov v pedagoških gimnazijah, bo imel oddelke redne slušatelje, ki so absolutni učitelji in si pridobivajo v treh semestrih PA višjo izobrazbo. Število rednih slušateljev je majhno, izrednih slušateljev pa veliko — 442. Ti študenti prav prizadevno študirajo v šestih centrih za izredni študij v Sloveniji. V kratkem pričakujemo več diplomskih izpitov prvih izrednih slušateljev. Redni slušatelji pa so že diplomirali v prejšnjih dveh letih in se vrnili k svojemu učiteljskemu delu. Na oddelku se torej uspešno izobražujejo učitelji, kar bo moral upoštevati republiški sekretariat za prosveto in kulturo pri posebnih oblikah nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja vseh učiteljev.

V razpravi so prisotni učitelji med drugim izrazili željo, naj bi jih oddelke večkrat vabil na nastope svojih rednih slušateljev in analize. Odgovor je bil, da so izredni slušatelji itak vabljivi na vsa naša predavanja in nastope v oddelku. Učitelji, ki še ne študirajo, so se zanimali za odpiranje novih študijskih skupin pri študijskih centrih in novih centrih. To pa je seveda odvisno od kadrovskih možnosti oddelka, ki ima samo dva redna predavatelja in več honorarnih.

Naj zaključim z odgovorom, ki ga je dal prof. Tomšič na pripombo v razpravi, češ da nekateri prosvetni delavci še ne priznajo pomena in vrednosti višje izobrazbe za učitelje nižje in srednje stopnje osnovne šole. Višja izobrazba učiteljev razrednega pouka je zaradi svoje širine in poudarka na jezikovnem kultiviranju in metodnem usposabljanju primerna za vsestransko delo učitelja od 1. do 5. razreda, študij pa ustreza zahtevnosti višje šole.

Danica Golli

V LJUBLJANSKI PEDAGOŠKI AKADEMIJI

Srečanje na oddelku za razredni pouk

RAZGOVOR PROSVETNEGA DELAVCA

Za učiteljski poklic se odloča vse več nadarjenih

Strokovna sodelavka Pedagoškega inštituta v Ljubljani Barica Marentič-Požarnikova o vtisih s študijskega potovanja po ZDA

Bi lahko v nekaj besedah strnili prevladujoče vtise o ameriških izobraževalnih ustanovah, ki ste jih obiskali?

— Moja glavna naloga je bila, ogledati si delo pedagoških raziskovalnih ustanov. Ob tem pa sem obiskala tudi vrsto šol, osnovnih in predvsem srednjih šol v raznih predelih Združenih držav. Presenetilo me je, kako velike so ameriške šole. Kolosi s 3000 do 4000 učenci niso nobena redkost. Šole so tehnično sijajno opremljene s sodobnimi audiovizualnimi pripomočki, a imela sem občutek, da pri pouku te prednosti niso vedno do kraja izkoriščene. V šolah je na splošno mnogo eksperimentov z novimi pristopi in idejami. Sicer pa je po relativno kratkem bivanju v tako veliki in raznoliki deželi težko karkoli posploševati. To so le bežni vtisi. Poleg tega tudi Američani verjetno obiskovalcem raje pokažejo svoje nadpovprečne kot pa tipične šole.

V čem se še razlikuje delo v naših šolah, če ga primerjamo z ameriškimi — vsaj s tistimi, ki ste jih imeli priložnost opazovati?



— Notranja organizacija dela ameriških šol je zelo sproščena in se prožno prilagaja vsakokratnim potrebam. Tako je npr. učna ura dolga ponekod 50, drugje 70 minut, ali pa je sestavljena iz poljubnega števila 25-minutnih enot. Učilnice so zelo pisane, polne učil, izdelkov učencev, slik in knjig. To je možno doseči, ker so, posebno na srednji stopnji, vse učilnice specializirane za pouk posameznih predmetov, to je, laboratorijskega tipa. Šolske in razredne knjižnice so bogato založene s knjigami najrazličnejših področij in težavnostnih stopenj. To je dobra osnova za samostojno delo učencev, saj morajo učenci čisto iz raznih virov sestaviti referate in o njih diskutirati. Učenci radi in dobro diskutirajo. Pouk sploh močno upošteva učenceve individualne sposobnosti in interese in ga spodbuja k aktivnosti in samostojnosti. Na srednji stopnji je dosti predmetov izbirnih. Disciplina med poukom je — vsaj po naših merilih — bolj slaba. Učenci so čisto glasni in se prosto sprehajajo po razredu.

Verjetno bi se ameriške šole lahko naučile od naših več sistematičnosti in zahtevnosti pri pouku, mi pa bi lahko brez škode povzeli nekaj njihove elastičnosti učnih metod in upoštevanja učenceve individualnosti in aktivnosti.

Kakšno se vam zdi nagajevanje tamkajšnjih prosvetnih delavcev? V redu?

— Ameriški učitelji se pritožujejo, da imajo prenizke dohodke in imajo deloma prav. Od vseh učiteljev, na osnovnih in srednjih šolah, se zahteva štiriletna univerzitetna izobrazba. Vendar so učitelji še vedno »na repu« dohodkov akademsko izobraženih poklicev — zdravnikov, advokatov, inženirjev, če posebej pa seveda zaostajajo za tistimi, zaposlenimi v privatnih podjetjih.

V zadnjem času se položaj nekoliko izboljšuje, zato se tudi odloča za učiteljski poklic vedno več talentiranih mladih ljudi, ki so se prej raje obračali za »boljšimi« poklici. S tem je tudi družbeni ugled učiteljskega poklica v ZDA v zadnjih letih porasel. Višina dohodka je odvisna predvsem od službene dobe in izobrazbe. V raznih poletnih tečajih imajo učitelji možnost stalno izpopolnjevati svojo izobrazbo.

Kako je urejeno financiranje šolstva?

— Kakor vsa glavna področja družbenega življenja, je v Ameriki tudi šolstvo decentralizirano. Tako nosijo glavno težo financiranja (v povprečju nad 50 %) krajevne skupnosti. Posamezne zvezne države prispevajo tem skupnostim dodatna sredstva (v povprečju okoli 40 %), bodisi glede na število učencev ali pa v takem sorazmerju, da bi čimbolj izenačili razlike med bogatimi in revnimi okolišji. Vendar so tudi med državami razlike — Kalifornija npr. da lahko za šolstvo razmeroma nekajkrat več kot Mississippi. Zato skuša v zadnjem času tudi centralna washingtonska vlada, ki se vedno bolj zaveda pomena vzgoje, pomagati zaostalim področjem z namenskim dotacijami — za knjižnice, obogatitev vzgojnih programov, za raziskovalno delo in podobno. Prispevek centralne vlade dosega že blizu 10 % v šolstvo vloženih sredstev.

V razgovorih so Američani izrazili prepričanje, da je šolstvo in njegovo financiranje pri nas urejeno popolnoma centralistično in so se čudili mojim razlagam, da temu ni tako.

Kako bi označili današnjega ameriškega študenta?

— Mnogo mladih ljudi v Ameriki ne razmišlja o širših problemih. Med študijskimi leti se žele čimbolj zabavati, s čim manj truda doseči potrebno izobrazbo, nato pa »pristati« v donosnem poklicu. Na drugi strani pa je vedno več mladih »idealistov«, ki jim to ne zadostuje, ki žele najti smisel v svojem življenju. Odločajo se za razne socialne in humane poklice. Zanimivo je, da so industrijske firme to težnjo začutile in v oglaših, s katerimi iščejo mlade sodelavce, objubljujejo ne le visok zaslužek in možnosti napredovanja, ampak tudi: »Na tem delovnem mestu boste lahko soljudem tudi koristili!«

Med določeno skupino mladih je tudi močan odpor proti rasni segregaciji in vietnamski vojni. Sicer pa je na tem področju, bolj kot kjerkoli drugje, težko posploševati.

Najdragocenejše spoznanje z vašega potovanja?

— Spoznanje, ki se mi je okrepilo med bivanjem v ZDA in v stikih s kolegi z vseh petih kontinentov sveta: da prihajajo vprašanja vzgoje danes vsepovedno vedno bolj v ospredje in da se od rešitve vzgojnih problemov — morda preveč optimistično — pričakujejo rešitve mnogih drugih vprašanj, ki tarejo sodobni svet.

Delovna skupnost OSNOVNE SOLE SP. POLSKAVA ponovno razpisuje prosto delovno mesto

RAVNATELJA

Kandidat mora poleg splošnih izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:

1. Visoka izobrazba in 5 let vzgojno izobraževalne prakse
2. Višja izobrazba in 10 let vzgojno izobraževalne prakse
3. Srednja izobrazba in 15 let vzgojno izobraževalne prakse

Družinsko stanovanje je na razpolago. Nastop službe s 1. avgustom 1967. Ponudbe z dokazili o strokovni usposobljenosti, o nekaznovanju in dosedanjem delu pošljite tajništvu šole z oznako »za razpisno komisijo« do 5. junija 1967.

Tilka Kren

MORALNA VZGOJA NA TRDNIH TEMELJIH

»Z neko mehkobo razmišljam o šoli v Podčetrtku...«

Moralno vzgajanje največkrat obravnavamo kot posebej občutljiv proces, s previdno opreznostjo in dokajšnjo mero črnoglednosti. Dosti pogumnejši smo v izobraževalnem procesu, včasih že čez mero optimistični, da pozablamo na meje otrokovih zmogljivosti, ko natrpujemo izobraževalne načrte z najrazličnejšimi vsebinami in vztrajno raztegujemo otrokov delovni dan. Če hoče otrok doseči izobrazbeni smoter, mora vlagati v delo napor, sposobnosti, biti intelektualno aktiven, se naslanjati na spoznanja, ki jih je osvojil v preteklem izobraževalnem procesu, če hočemo doseči ožji vzgojni smoter, pa gre tu za dosti kompleksnejšo strukturo različnih spoznanj, doživetij, ki jih ni mogoče samo spoznavati, temveč jih je potrebno na vseh področjih doživljati in vsakodnevno živeti.

Verjetno zgornje vrstice zve-nijo preveč formalno, privzdig-njeno in splošno. Kaj bi z njimi? Moralno vzgajanje tudi dostikrat ni na trdnih tleh, je privzdig-njeno, odmaknjeno od življenja in modrijskosti, z zvezojo prepa-dom med moraliziranjem in življenjem. Če je tako, bolj v obla-kih, potem samo sebe razved-notuje, je brez življenjske ve-ljavnosti, pa tudi brez pedagoškega optimizma.

Ne mislim razpravljati o po-sebnih urah moralnega vzga-ja-nja, tudi ne o vzgojnem proce-su kot načelu, ki je prisotno vse-lej pri pouku, temveč razviti ne-kaj misli o moralnem vzgajanju, ki so me prečinjale ob obisku na osnovni šoli v Podčetrtku. Tam se mi je še bolj utrdilo spozna-nje, da se moralnosti ni moči na-črtiti, ali vsaj samo naučiti, tem-več jo je potrebno doživljati in tudi ustvarjalno živeti.

Vprašanja morale koreninijo v bitnih in družbenih protislov-jih človeka. Moralnost se sreču-je z osnovnimi človekovimi po-trebami, ki tiščijo človeka v us-tvarjalnost, v sožitje s skupnostjo in skušajo odgovoriti na pro-tislovja razumske spoznanjih vrednot in prakse, smislov in ne-smislov, storitev in možnosti. Človek stoji sebi in družbi na-sproti. V jeku protislovnosti, ki je še bolj razklana v razredni družbi, se krivenci zavozlanost moralnostnega oblikovanja člo-veka, česar pa tudi naša družba dandanes še ne more razplesti. Tudi v naši družbeni praksi še zvevajo globoke razpoke, ki pogo-stokrat prispevajo k odmikanju moralnih norm in moralnega vzgajanja, tistega, kar posreduje in osvetljuje učitelj, od stvarno-sti v okolju, kjer živi mlad člo-vek.

Včasih gre za drobne spodr-sljaje, ki jih družba tolerira, v mlademu človeku pa izzivajo lahko boleče spopade ob oblikovanju lastne moralne podobe. Tu gre za raz-različnejše, gospodarske spodr-sljaje, za primere deformiranega samoupravljanja, za primere plit-vih odnosov med ljudmi itd. (V Lesičnem so začeli graditi velik živinski hlev, zabetonirali temelje, dvignili stebrišča in spoznali, da tam zadružnega hleva ne bodo potrebovali. Se težji je primer EKK Velenje. In rotacije! Prin-cip rotacije v očeh mladih ljudi dostikrat odseva, kot da je navi-dezen. Nekdo, ki je bil sekretar ZK, je rotiral na mesto funkcionarja SZDL; drugi spet na mesto sindikalnega funkcionarja in po-dobno. Časopisi so polni ocir-kov o tem, kako pozablamo na nekdanje borce. Pisali so, kako se nihče ni spomnil tvorcev ljub-ljanskega »Kričiča«. In kako so v Mariboru pokopali osamljenega partizanskega borca Zimo brez kakršnegakoli spremstva; du-hovnika ni želel, organizacija ZB pa mu poslednje želje ni izpol-nila). Nekateri spodsrljaji so resnično nepotrebni, toda mlad člo-vek marsičesa ne razume, za kar je mogoče najti družbeno opravi-čilo.

Vsa taka drobna, še bolj pa ši-riša protislovja rinejo mladega človeka v spopad s spoznanjem, ki ga daje vzgoja, in s spoznanjem, ki odseva iz življenja družbe, odraslih, staršev, gospodarskih organizacij, različnih družbenih institucij itd. Če je za zraven te-ga še moralno vzgajanje v šoli formalistično, nagnjeno v pripo-vedovanje in učenje o etičnih vrednotah in normah nekako iz-ven stvarnosti, toliko težji je te-daj spopad mladega človeka z moralnostjo neposrednega okolja in odgovor, ki ga on zase sprej-me in prizna, je lahko daleč od našega vzgojnega namena. Lahko se pripeti, da dobi zmalčeno predstavo o stvarnosti, da zara-di nerazumevanja stvarnosti do-biva popačeno predstavo o so-cializmu, ki naj vendar pomeni zaupanje v prihodnost in naj-globljo vero v človeka.

Kriterij moralnosti so člo-vekova dejanja, njegovo aktivno

življenje in to dejavno mora bi-ti mlademu človeku omogočeno. Če si samo s tega zornega kota ogledamo zapleten voz-l moralne vzgoje, moralnosti in življenja, lahko zazremo tesno vrasčenost morale, moralne vzgo-je in moralnosti z osnovni-mi potrebami človeka po ustvar-jalnosti, sožitju in osmislitvi tega sožitja. Prav na to išče mlad človek jasnejši odgovor. Če ga ne najde, če ga družba ne zmora dati, se neobgledno znajde v vrtočnem spletu slepih ulic, odkoder išče poti, spro-stitve in popačene osmislitve v najrazličnejših zverženih in na-čelnih ponašanja, ravnanja, nekakš-nega samosvojega izražanja. To se kaže v ekskluzivni modi, v hu-liganskih izpadih, v svojstveni podtonosti prenasitene mladine drugje po svetu, v cinizmu, krimi-nalu, življenjskem razved-notenju itd.

Nesmiselno bi bilo reči, da lahko sama namenska vzgoja re-šuje take pojave; to je prešibko sredstvo; toda z vzgojo lahko družba več ali manj doseže. Raz-giban današnji čas razbija tudi nekatere tradicionalne vrednote v vzgoji, dinamika spreminjanja je počasno hitra, toda s tem ni rečeno, da bi se morali prepusti-ti drvečemu kolesju, ki pri nas še ni v najvišjih pospeških.

SAMOUPRAVLJANJE — ŽIVO SREDSTVO ZA OBLIKOVANJE MORALNOSTI

Samoupravljanje, ki je vsi-d-rano v temelj našega družbenega

no morali vendarle malo bolj odvrti pipo, odkoder se stekajo sredstva za šolstvo, kulturo in prosveto. Tako podrejeno početje in skromni gnotni temelji v šol-stvu pa lahko vodijo še k temu, da niti v strokovnem delu vzgoj-no-izobraževalnega procesa ni mogoče zahtevati dovolj dosled-no višje kakovosti, in to na eni strani zaradi samega sistema od-govornosti, na drugi strani pa tu-di zaradi šibkega kadrovskega priliva v šolstvo. Seveda, je tu še vrsta ostalih vzrokov, ki se raz-likujejo tudi po krajih. Samo-upravljanje ne more in ne sme peljati v anarhično svobodnost posameznih skupin, ampak prav narobe, samoupravljanje zahteva od vsakogar globoko razumeva-nje družbene celovitosti in tako tudi razumevanje vloge in nalog vzgojno-izobraževalnega procesa ter šolskega sistema za dobrobit družbe in poedince. Seveda, če vzgojitelji sami ne uvidijo bistva samoupravljanja, če se ponekod še sami v tem ne znajdejo, če niso prepričani v družbeno in vzgojno vrednoto tega, potem je težko pričakovati, da bi lahko dovolj učinkovito vključevali samoupravljanje v vzgojno-izobra-ževalni proces kot pomembno sredstvo in metodo za oblikova-nje zdrave osebnosti. Tu ne gre samo za obliko samoupravljanja, ki se kaže v sodelovanju v svetu šole, v odboru mladinske, šolske in razredne skupnosti; ne gre sa-mo za neko politično hierarhično lestvico vodenja, v katero se vključujejo ljudje; gre za samo-upravljanje v najširšem smislu

Tako spoznanje in prepričanje tudi najbolj učinkovito oborožu-je samega prosvetnega delavca, da se lahko jasno in pogumno blje za mesto šole, kulture in se-be v vihravih protislovjih naše-ga časa. Praktičistično ekonomi-stična miselnost namreč osuplja-vo uspešno rine pred oči družbe in v zavest neposrednega proiz-vajalca in le-tega tudi zasleplju-je, da zgublja z vidika daljnosež-no vlogo kulture, vzgoje in šol-stva. To pa lahko gre tako daleč, da otepeva tudi sposobnost za ob-jeektivno razsojanje, ki je potreb-no v širokem mehanizmu samo-upravljanja odločati o razvoju in materialni podpori za kulturo, vzgojo in prosveto. Na prvi po-gled resnično kaže, da prosveta, šolstvo, kultura za svoje delova-nje družbi samo jemljejo, nosijo na sebi senco družbenega zale-dalstva, pa čeprav se v okviru generacije neprecenljivo obrestu-jejo. Bolj malo pa se takoj opa-zi, da se tudi na ekonomskem in političnem področju nepoprav-ljivo maščuje, če družba zane-marja pedagoško in kulturno sfero. Samoupravljalci ekonom-skega področja nosijo na ramenih veliko težo družbene odgovornosti za jutrišnji dan v dosti več-jem obsegu, kot bi si jo hoteli danes priznati.

ALI DOSTIKRAT SAMI NE PODCENJUJEMO NAŠEGA DELA?

Na drugi strani pa naj ne bledi zavest, da smo prosvetni delavci sami tudi odgovorni za družbeno vrednotenje šolstva, da moramo sami z objektivnim spo-znanjem o vlogi šolstva in kulture nasproti proti nevarnemu plaz-u praktičistično ekonomske misel-nosti; da smo odgovorni za kako-vost vzgojno-izobraževalnega pro-cesa pred družbo in predvsem pred mladino samo. Naravno, da ne prispevamo k vrednote-nju s strani družbe, če bi posta-jali mlčni, manj prizadeti, če bi odgovarjali s formalističnim delom, črnoglednostjo, z omaja-nim zaupanjem v samoupravlja-nje in tako naše delo razvedno-tevali še v učenčevih očeh. No-beno izmikanje od odgovornosti, ki je v sami naravi težkega vzgojnega dela, nas ne bi moglo opravičevati, pa če bi bilo delo, ki ga opravljamo, uradno še tako nizke cene. Včasih se morda pre-več vdajamo občutku lastne ne-moči in ob tem, da vpijemo na ves glas, da družba ne vrednoti našega dela ustrezno, ga še sami razvednotujemo z rutinsko in morda marsikdaj tudi zadržano dejavnostjo. Večkrat je bilo že dognano, da so mnogi prosvetni delavci doživljali občutek druž-bene manjvrednosti. Če učitelj podcenjuje lastno delo, to ne no-re koristiti mladini in ji tudi ni všeč. Neka dijakinja je lani za-pisala: »Mislim, da ni vse denar. Če se profesorji pritožujejo za-rad slabih plač, to še ni razlog, da bi morali slabo učiti. Saj ven-dar to ni naša krivda, da profes-orji ne dobivajo takih plač, kot bi si jih želeli ali pa zaslužili. Opazila sem, da so nekateri res-nično sposobni, toda dostikrat se jim ne ljubi predavat.« Resnično, mladi za to niso krivi, kmalu pa bodo tudi soodgovorni. O krivdi govoriti bi bilo nesmiselno, toda govoriti o tem, da mladi rod stopa v družbo s svojo ogromno potencialno energijo, da vstopa tudi kot kritični razsodnik vseh dejanj generacije svojih rodite-ljev z željo po boljšem, je pa na-ša dolžnost. Dolžni smo mladino usmerjati in ji omogočiti ustvar-jalno dejavnost, presojanje, kar pa leži v levji meri na vzgojno-izobraževalnem procesu, ki naj bo doživljanje resničnosti, spo-znavanje zmot, uspešnosti in stvarnega vrednotenja. V mladi-no moramo biti zadržani iz naše družbe v njeno prihodnost. V tem je moč in kreativnost prosvetne-ga delavca, ki naj mladino osve-šča in usposablja sredi živega sa-moupravljanja. To pa lahko v do-bro organiziranem šolskem živ-ljenju zgledno zaživi, postane in-tegralni del otrokove aktivnosti in se preliva v njegove osebnost-ne kvalitete. Z verbalno peda-gogiko, z učenjem moralnih pra-vilnih pojmov, bi malo dosegli. Realno pedagogiko je poudarjal že Makarenko; že Aristotel je spoznal, da človek postane mo-ralen, če moralno ravna in to ve-lja tudi za nas. Osebnost se raz-vija skozi situacije, v katerih la-hko moralno deluje; samoupra-vljanje kot oblika vzgojnega pro-cesa pa lahko daje nešteto situa-cijskih možnosti, ki dajejo otroku doživljajo spoznanja.

UČENCI — USTVARJALCI SVOJEGA ŠOLSKEGA ŽIVLJENJA

Ze zgodaj sem omenil, da me je k razmišljanju vzpodbudilo šolsko življenje v Podčetrtku. Skromno šolo poznamo skoraj že vsi, ker so o njej pisali časopisi

in je posamezne utrinke z njho-vega dela skušala že večkrat predstaviti tudi televizija. To je delovna šola; toda ne bi se ustav-ljal ob tem, kako skušajo teori-jo sproti preverjati s prakso. Ne bi razpravljaj o izobraževalnem procesu, v katerem tesno preple-tajo umsko in fizično delo in se ne bi spuščal v razpravljanje s tistimi, ki previdno postavljajo vprašanje, če morda preširoka vsestranska aktivnost učenec ne ovira izobraževalnega procesa. To bi bilo potrebno posebej pro-učiti in ugotoviti, če je zaradi te-ga izobrazbeni rezultat siromaš-nejši kot na šolah, kjer bolj pre-vidno aktivirajo učence. Večji klicaj se mi je postavil ob na-črtu moralno-vzgojnemu delu vzgojno-izobraževalnega proce-sa. V osnovni šoli je ta še naj-važnejši, čeprav s tem ne mislim reči, da bi smeli kakorkoli zane-marjati izobrazbo.

Ne kaže naštevati vseh naj-različnejših vrst dejavnosti, ki jih tam razvijajo, ker bi sicer članek prerasel v študijsko raz-pravo. Važno je to, da so po ne-kajletnem trdem delu uspeli; da so danes dejansko učenci nepo-sredni akterji in ustvarjalci svo-jega šolskega življenja. Šolsko delo je sicer v trdih rokah učiteljskega kolektiva, toda hkrati tudi v rokah vseh učencev. Če pridete mednje, prav čutite, ka-ko je to njihova šola, da so na-jo ponosni, da je njihov drugi dom, da jo spoštujejo, cenijo in varujejo, pa čeprav je še iz av-strijskih časov. Slišati je, kot bi sentimentalno frazirali ali ne? Blagajne, kabine, milijonski promet v njihovi trgovini, ra-dijski oddajnik, bogata zaloga orodij in lastnih izdelkov v teh-nični delavnici, vse to je njho-vo, česar se dobro zavedajo. Končno so skoraj vse sami us-tvarili! Ključ pa poznajo samo od glavnih vrat, pa še tega ne po-trebujejo zaradi njih, temveč za-rad sveta odraslih. Ali to nekaj pove? V začetku ni bilo tako la-hko. V prvem letu so se pojavili tudi zmikavci, pedagogi so doži-vel razočaranje. Zateči so se mo-rali k močnejšim vzgojnim sred-stvom, uporabljali težje kazni, ki jih je izrekel kolektiv in častno pionirsko sodišče. Nekdo je pe-dagog Diesterweg zapisal, da ima kazen namen samo sebe odpra-viti. Seveda, tako daleč v Pod-četrtku niso, ker to bi bilo že čudno. Samo izjemno je potrebno kaznovati, če sploh lahko opo-zirilo, v zaprti ovojnici, ki jo jo tu in tam prejme posameznik, štejejo kot kazen. To je oblika preprečevanja, ki pa zaleže.

Drugo, kar pade v oči, je ži-vahnost, sproščenost in samostoj-na delavnost solarjev. Neverjetno samostojno nastopajo, pripovedu-jejo o svojem delu, ne da bi se na-to pripravljali, vrednotijo svoje delo in v tem izražajo tudi samo-spoštovanje. Brez zadrege zmoro-jo pojasnjevati o vsem, kup na-črtov so si pripravili in z neko posebno ognjevitostjo pripovedu-jejo, kaj vse še morajo napraviti, da bo šola in okolje lepše.

Včasih je vzgoja kolektivnosti bolj deklarativna, ker je otrok razpet med šolo, družino in svojo ulično tovarišijo. V naših šolah so nedvomno drugačne razmere kot v Makarenkovi koloniji, kjer so gojenci imeli samo alternativno izbiro med domom in cesto. Še ni tako dolgo, ko so tudi v Pod-četrtku otroci radi ostajali doma, če so jih starši le hoteli pridržati. Danes bi se upirali: večina otrok hoče med svoje stvaritve, kjer se čutijo dostikrat bolj upo-števani in več vredne kot doma. Celo veliko prostega časa prebi-jejo v svoji šoli. Tu jim ne prid-igajo o kolektivnosti, v dejavno-sti jo doživljajo in tako se zas-i-druje v otroka kot lastnost. Na lastne oči sem videl, kako hitro so v času, ko ni bilo pouka, brez sodelovanja učitelja(?) živo ure-jali svoje igrice, prizadeto in di-sciplinarno. Zemlje imajo dovolj doma, pa jo še v šoli premetu-jejo. Toda tu ne gre za delo, ki ga morajo opraviti, tu gre za de-lo, ki ga hočejo opraviti, ker ne marajo, da ne bi bilo lepo in urejeno, kjer so sami upravljalci in ustvarjalci. Ni jim vseeno, re-snično bi se sramovali! Ko je za-zvonilo četrt ure pred poukom, so urno zložili orodje, si hitro umili roke in stekli v učilnice, da so ujeli novice iz svojega oddajnika.

TO SO SADOVI DESELETNEGA NAPORNEGA DELA UČITELJSKEGA KOLEKTIVA

Tu gre tudi za delitev dela, za izvor dolžnosti in pravic po-sameznika. O demokratičnosti jim ni potrebno posebej pripo-vedovati, doživljajo jo in se sčas-oma osveščajo. Zlasti visoko po-stavljajo vprašanje odgovornosti, ki jo vsakodnevno ali za dalj ča-sa prevzemajo posamezniki. V nji-hovi školi mrgoli najrazličnejše

funkcije: direktorji, upravniki, šefi, uredniki, predsedniki, de-žurni, poveljniki niso samo po imenu, temveč po samostojni de-javnosti, ki jo izvajajo s polno odgovornostjo pred svojimi so-šolci, ne samo pred učitelji. Otroci tako ne spoznavajo funk-cije kot slasti, ki omogoča go-spodovati nad podrejenimi, tem-več jo doživljajo kot odgovornost, da je potrebno odločati med ena-kimi, odgovarjati pred njimi in poleg tega še vedeti, da bodo vloge zamenjane. Prav to nosi v sebi razvoj samoupravljalca, hkrati pa razvija demokratičnost kot osebnostno kvaliteto.

Pri vsem pa čutijo ti mladi ljudje lastno ustvarjalnost, »ni so tu, so v kolektivu, toda so tu hkrati kot poedinci, ki sodelujejo za »našo šolo«, za »našo skup-nost« po svojih silah in volji. Ta-ko so postali tudi sami sebi na-daljnji vzgojitelji.

Nekoč so se krivo gledali slo-venski in hrvaški otroci ob me-ji; pretepal so se, zmerjali drug drugega, danes pa v šoli sploh ne razlikujejo, če je kdo z onega brega Sotle, Ali je potem potreb-no dosti prepričevati o bratstvu in enotnosti narodov, če skupaj ustvarjajo živijo?

In o humanosti? Tudi to ži-vijo! Jureštova teta, ki bi skoraj dočakala stoletnico, bi lahko ve-liko pripovedovala, kako so tako-rekoč vsi šolarji bili njeni pionir-ji. Starka je sama živilarila v svoji hišici, toda redke je bil dan, da se pri njej ne bi zgledali pionirji in pogledali, kaj je po-trebno napraviti. Na griču blizu Podčetrka živi Straškov oče, ki leze že globoko v deseto desetle-tje. Med solzami veselo pripove-duje, kako mu prihajajo pionirji pripravljati drva. To je dejavni humanizem. Končno se človekova vzgojenost lahko kaže samo v njegovih dejanjih, ravnanjih in odločitvah.

Tudi pot, ki vodi k delavolj-nosti, spoštovanju in vrednotenju vsakega dela, čvrsto ubirajo tam-kajšnji pionirji. V desetih letih so šolo spremenili po vsebini in zunanosti, čeprav družba ni ho-tela kaj globlje segati v vrečo ob-činskega proračuna. Dolgo niso hoteli spoznati, da bi morali ti-stim, ki se sami tako zagrizeno trudijo, še posebej pomagati.

Posebej značilno pa je to, da šola v Podčetrtku ne živi vase zaprto. Tudi ljudje Podčetrka, Virštajna, Olinja, Imenega po-nosno trdijo, da je to »naša šola«. Veliko zaupanja imajo vanjo. Pravi preplah je nastal, ko so si-lišali, da jih namerava ravnatelj šole tovariš Jože Brilej zapustiti, ker bi zaradi lastnih otrok odšel raje nekam bliže mesta. Rodi-teljski sestanki, šolske prireditve, razstave, zaključek šolskega leta so postali pravi mali prazniki za vse. Ljudje se zgrinjajo v svoji šoli in ji zaupajo, ker je življenjska, kar jim konkretno pomaga in resnično prevzema velik del vzgojnih nalog, ki jim družine same niso več kos.

Nešteto življenjskih oblik de-javnosti najdemo otroci v šoli, ki jim omogočajo celo pozneje stro-kovno usmeritev. Ni samo nak-ljučje, da se je npr. učenec, ki se je posebej rad udeleževal v njihovo šolski pošti, odločil za šo-lanje na PTT tehnikumu, da se je precej učencev, ki so imeli iz-redno veselje z delom v šolski trgovini, odločilo za trgovski po-ključ.

Deset let naporenega dela je za učiteljskim kolektivom in še ne-kaj več. Potruditi so se morali, da so že v prejšnji nižje organi-zirani osnovni šoli dosegli tako izobrazbeno raven, da so se mno-gi učenci lahko uspešno vklju-čili v drugostopenjske šole. Dane-s je to že polnopravna osrednja šola za tisto območje Obsočja. Nekateri so podvomili vanje, njih-ovim učencem niso zaupali, da je moral tovariš Brilej pogosto-krat še posebej posredovati za vpis. Praksa pa je pokazala, da so učenci iz osnovne šole v Pod-četrtku uspešno študirali na sred-nji ekonomski šoli, v gimnaziji, na učiteljskih in tehničnih šolah, pa tudi naprej. Ob vsakih počit-nicah mnogi nekdanji učenci obi-ščejo šolo. Ali tudi to nekaj po-ve? Vračajo se na »svojo šolo«, ker je to bila »njihova šola«. Sprehodijo se po njej in preso-jajo, kako napredujejo njihovi nasledniki, obenem pa zasledijo še mnoge stvaritve, ki so ostale za njimi. To ni neka suhoparna šola, kateri bi učenci hoteli čim-prej utesiti.

TA ŠOLA NIMA TISTEGA STANDARDNEGA ZADAH

Veliko bi še lahko pripovedo-vali, ker je življenje napisalo o šoli v Podčetrtku že zanimivo knjigo, katero bi bilo potrebno pozorneje brati. Komaj kakih 200 otrok je bilo na šoli, pa so zmog-li godalni orkester v treh zased-

(Dalje na 5. strani)



Zjutraj v šolo (Štangelj Mojmir, fotokrožek Osnovna šola Črnomelj)



Z uprizoritve »Toma Sawyerja« v ljubljanskem Mladinskem gledališču

Tom Sawyer v ljubljanskem Mladinskem gledališču

Uvrstitev Toma Sawyerja v program ljubljanskega Mladinskega gledališča ne pomeni samo težnje predstaviti mladini junake tistih literarnih del, ki so se ji priljubili že v preteklosti, temveč potrjuje spoznanje, da je ideja Heym-Bergerjeve Velike pustolovščine Toma Sawyerja še danes živa in vredna opazovanja. To je misel o enakosti vseh ljudi ne glede na barvo, ki se še vs. doslej ni mogla uveljaviti v svetu in je torej v enaki meri veljavna za sedanja kot za prihodnja obdobja človeštva.

Delo je prevedel Emil Smašek, ki nam je hkrati s svojim razmišljanjem dal tudi nekaj podatkov o njegovem nastanku. To dramatisacijo, za katero se je odločilo Mladinsko gledališče, sta po motivih Marka Twaina napisala l. 1937 novinar Stefan Heym in praški režiser Janus Berger. Čas dogajanja sta premaknila v sedemdeseta leta preteklega stoletja, ko začno proti že svobodnim črncem rovariti razna tajna združenja (bratovščine). Eno takih združenj tudi v tej igri po krivem obdolži mladega črnca Muffa Potterja umora, hoteč ga s tem obsoditi na smrt na vešalih.

Bratovščini, ki jo sestavljajo izraziti hudobniki, polni zlih namer in maščevalnosti, stoje nasproti izrazito dobri in resnično ljubni otroci: Tom Sawyer in Huckleberry Finn, ki s svojim prepričljivim nastopom pritegnejo v akcijo za osvoboditev črca še Becky Thatcherjevo in njenega očeta - odvetnika. S svojo iskrenostjo, neposrednostjo, medse-

bojnimi tovarištvom in resnično ljubnostjo, pošteno pomagajo pravici do zmage, hkrati pa si osvoje neoporečne simpatije tako odraslih kot mlajših gledalcev.

In če je res, da dela, narejena in prirejena po predhodnih literarnih upodobitvah, vzbujajo ob odrskih uprizoritvah navadno skepsis in nadalje — zaradi osiromašenja — razočaranja, lahko rečemo, da je bil strah te vrste to pot odveč.

Ob kreacijah igralcev velja posebej opozoriti na sproščene podobe Toma Sawyerja, Huckleberryja Fina in Becky Thatcherjeve, ki so jih ustvarili Jože

Mraz, Brane Ivanc in Alja Tkáčeva, ter na Boža Vovka, ki je s posebno udarjenostjo in poglobljenostjo prepričljivo upodobil Muffa Potterja. Nehvaležno vlogo pevke pesmi, ki naj bi vezale posamezne slike, je imela Milena Grmova, ki kljub prizadevanjem (in ozvočenju) v neakustični dvorani s petjem ni vedno dosegla zaželenega učinka.

V številnih manjših vlogah so nastopili — kot je že v navadi — vsi člani Mladinskega gledališča. Režiser in scenograf je bil Viktor Melka, kostumograf pa Alenka Bartlova.

M. K.

»Pregled problema mentalno nedovoljno razvijenih oseb«

Ob III. letniku pedagoške revije za pomoč psihično prizadetim

Jugoslovanski pionirji za pomoč telesno in duševno prizadetim otrokom in mladini so začeli izdajati revijo, ki naj obravnava problematiko vzgojne, izobraževalne in poučevalne, kakor tudi nega in varstvo prizadetih otrok in mladine, že v dobi med obema vojnama. Glas nedužnih, časopis za pedopatologijo in pedagoško specialnih šol, je kot organ družbenega učiteljev šol za prizadete otroke v stari Jugoslaviji izpolnil važno nalogo. V razmerah po osvoboditvi splošno morali zopet posvetiti tem vprašanjem potrebno pozornost. Leta 1952 je začela izhajati v Beogradu revija Specijalna škola, ki je nadaljevala tradicijo dela za telesno in duševno prizadete otroke in mladino. Beogradska revija je združevala okrog sebe najpomembnejše jugoslovanske praktike in teoretike in še danes vrsi pomembno vlogo pri nadaljnjem razvoju tovrstnih prizadevanj.

O ŠOLI V PODČETRTRKU

(Nadaljevanje s 4. strani)

bah, igrali so kmečki otroci, ki instrumentov pred prihodom v šolo še videli niso. Pa ne gre za virtuosnost, gre za to, da se je omehčala okorna roka, da se je prebudilo uho, ki bi morda nikoli ne imelo smisla za lepo glasbo. Z neko mehko razmišljanjem o šoli v Podčetrtrku, ogrevam se zanj, zato so napisane misli morade preveč subjektivne. Ne mislim trdit, da nimamo podobnih šol. Prav gotovo so! S primerom iz Podčetrtrka, ki sem ga približno spoznal, želim samo ilustrirati, kako je potrebno dejavno vzgajati, da mora tudi moralna vzgoja biti na trdnih tleh vsakdanjega življenja, da brez tega ni mogoče vzgajati in da je samoupravljanje tu pomembna oblika in sredstvo. Mogoče bi morali izdelati študijo o tem, da bi podrobneje razmišljali, kako bi organizirali življenje in delo šole, da bi zlasti v osnovni šoli predvsem vzgajali in hkrati izobraževali. V štartno osnovo, ki jo potrebuje mlad človek, da bi lahko dosegel najvišjo mero lastnega razvoja, sodi tudi vzgojenost kot lastnost osebnosti.

Ne bi hotel in tudi ne morem reči, da je delo na osnovni šoli v Podčetrtrku idealno, da je to vzorec brez napak. Že pomisliti tako bi bilo zgrešeno. Tudi učenci v Podčetrtrku niso nekakšni posební ali izbrani otroci; so prav tako živahni, razigrani, bistri in manj bistri, kakor so drugi otroci. Le njihova šola nima tistega standardnega starega šolskega zadaha, ki bi jih odvrčala, pač pa oni sami dihaajo z njo. Mogoče je v tem skrivnostni ključ do uspehov, ki so jih dosegli. Solariji tu preizkušajo svoje sposobnosti, tu ustvarjajo, sodelujejo, tu se socializirajo, tu razvijajo svojo kritičnost, tu si pridobivajo vrsto lepših lastnosti, ki se jih pozneje v življenju ne bodo mogli tako lahko otresti. Tovariš Brilej pravi: »V mladega človeka je potrebno grediti, zdaj je še pripravljen za mehčanje, da se oglašata tista človeška struna in ponos; zdaj je še mogoče preprečiti, da ne otopi in zarjavi in dočeti, da se bo odzival ob lepem,

globokem, človeškem!« Lahko bi rekli, da sprejme človek breine človeškega, ki ga potem ne zmoro enostavno zavreči, pa čeprav so udarci stvarnosti še tako trdi. In to si lahko želimo, čeprav nočemo sanjaveč, utopistov ali solzodolincev. S tem človeškim rastu tudi vera v socializem, zaupanje v človeka in spoznanje, da bo potrebno še veliko razvoziati tudi v družbi, v kateri živimo. Če mlad človek dobi zaupanje vase, če spozna, da zmorejo mladi ljudje v svojem življenju vendarle uveljavljati vrednote samoupravljanja, socializma, v globokem zaupanju vase in svoje tovariše, dobi tudi dosti močnejšo oporo za spopadanje v protislovjih, katerim se ne more izogniti.

Idealizirati ne moremo in ne smemo. Tudi o Podčetrtrku ne kaže dobiti take predstave. Vendar bi lahko rekli, da bi podobnih šol morali imeti več, da ne bi take bile izjeme, ki bi predstavljale že kar senzacijo, ter se pojavljale v dnevnem tisku kakor zvezde in šampioni. Tudi takih učiteljev bi potrebovali več; toda težko je zahtevati, če je vrednotenje vzgojno izobraževalnega dela presenčeno z zveličavjem pridobitništva. Navsezadnje vzgajanje lahko resnično ogromno stane in veliko bi morali plačati, če bi hoteli povsod napraviti to, kar so brez pravega plačila napravili v Podčetrtrku; še več pa, če bi hoteli napraviti še tisto, kar bi si tam želeli, pa zaradi pomanjkanja sredstev še ne zmorejo. Toda vzgoje ne smemo zanemarjati, kulturne ne smemo zanemarjati, sicer si lahko družba sama zažira lastno srce.

Ne, moralnosti ni v oblakih: moralnosti ni v preudovitih idealih o ČLOVEKU, živa moralnost je lahko samo na trdnih tleh vsakdanjega življenja, odkoder jo tudi črpamo, le da stvarnosti ne smemo zavijati v svetel staniol papir, temveč je vselej potrebno brez strahu odkrivati resnico. Osnovna šola in šola sploh pa bi naj vselej bila integralni del takih tal v družbi, ki razvija socializem, v njeni resničnosti, zarzta v čas ljudi, ki jih vzgaja.

RUDI LEŠNIK

KNJIGE ZA MLADINO

Vohljači Branke Jurce

Ze v začetku razmišljanja o knjigi Vohljači in prepovedane skrivnosti izpod peresa Branke Jurce velja zapisati, da je knjiga resno in zrelo umetniško delo pisateljice, ki se v zadnjem času posveča predvsem mladinski književnosti. Skozi svo književno sicer čuti težnjo pisateljice, da bi knjiga govorila o današnjem mladini, prav tej mladini, vendar je primerno branje tudi za odrasle. Tudi pred njih postavlja probleme in to, kar vedo ali ne vedo iz mladinske psihologije, je v tej knjigi »ponazorjeno« z besedno umetnostjo, ki se ji pa vendar pozna, da je v sorodu s pedagogiko. Teža pa ne omenjam kot odtekel, marveč pri navzam avtorici, da mladino dovolj dobro pozna, da si lahko nekoliko le moti pedagoški optimizem (sicer pa kaj bi pedagog brez njega), saj se veliko mladih fantov ne vrne več na pravo pot — kot njeni junaki.

Kdo so njeni junaki? Mestni fantje (in eno deklet), ki obiskujejo šolni razred osnovne šole, ki se čutijo potrebo po organizaciji ali kak drugi skupini (spominimo se na Ingoličevsko Tajno društvo PGC), ki bi bili radi detektiv. Čeprav so jim želje po uveljavitvi predvsem v glavi, pa je pisateljica uspešno povedati, da je za vsem tem skrito pomanjkanje topline in ljubezni. Mogoče je, da je taka razlaga (pomanjkanje družinske topline) danes nekoliko v modi in da bi želeli kar s tem podatkom razložiti in opravičiti veliko mladoletnikov, ki so na slabi poti. Toda večini fantov in knjižni manjka pravega družinskega življenja (Borisov oče je ali na službenih potovanjih ali na sestankih, Petrov oče je glasbenik in je vedno na vajah, poleg tega ima Peter še mачeho, Taborjev oče se je ločil od mame, Marjan Dolgin sploh nima očeta, a se zaveda, da mora nekje biti). Tako, so vsi fantje do neke mere le — pitčki brez gnezda, kljub temu, da imajo vsaj nekateri kar urejene razmere — predvsem Boris in Tabor.

Knjiga načeloma veča problemov. Tako rečimo govori o kraji mladoletnikov.

Proces kraje je pisateljica nazorno opisala v Borisovih dejanjih. Fant sploh ne kradе iz socialnih potreb, marveč da bi se prikupil prijatelju Dolginu; muke, ki jih ob tem doživlja, so opisane res dobro. Nadalje odkriva pisateljica želo otrok po prijateljstvu. Ta odnos med fanti se mi zdi najboljša dimenzija knjige. Borisovo omahovanje med Dolginom, ki je že na slabi poti (Boris tudi ne ve zakaj, to nam pisateljica pač sama na koncu pove), in Taborom, ki je pošten, je stvarnost psihološko pronicljiva. Junak se čuti kriv, ker skuša zamenjati prijatelja.

Skoraj popolnoma nov je erotični »zven« knjige za mladoletnike. Res je ta problem vse prej kot primaren v tej knjigi, kaže pa na zanimiv odnos

fantov do deklet (na videz brezbržen, a le prizadet). Tudi tu je pisateljica dobra opazovalka; zelo pristržno je prikazana rečimo Bilkina svečja zrelost (če ni to že prehud izraz), saj ona poljubi Borisa. To je za učenka sedmega razreda dovolj nenavadno (?) a opisano z izredno nežnostjo in mero.

Zelja po skupini, voditelju, zasledovanju, članskih izkaznicah, junaških dejanjih je opisana v knjigi z organizacijo Vohljač.

Posoben svet so starši, nekateri se trudijo (pri Jurci celo samo mater), drugi pa so preveč zaposleni ali brezbržni. V tem pa razkriva pisateljica sicer že znano, a zato nič manj bolečo značilnost današnjega časa. Borisov oče se rečimo zave, da bo moral posvetiti veliko več časa družini in to celo sklene, toda vprašanje je, kako, saj tudi do sedaj ni zamenjal družine zaradi malobrižnosti, marveč zaradi službenih dolžnosti. Ali bo sedaj res drugače?

Učitelji so opisani toplo in mladi bralci bo v njih lahko našli zavéz-

nike in prijatelje, čeprav zadnji del knjige (razrešitev), daje Našemu budnemu očesu (kot pravijo učenci ravnatelju) skoraj nekaj značilnosti »deus ex machine«.

Jezik v knjigi je dovolj preprost, dialogi zelo živahni in življenjski, v njih je avtorica poskušala posnemati govorico otrok. Ta zgodba o poštenih fantih (Dolgin, čeprav tega se težko imenujemo poštenega, Peter, Boris), ki so zapadli kraji, a se potem iztrgajo iz razredničkara in učenci se konča s življenjskim optimizmom.

Knjigo je zelo domiselno opremil Božo Kos, čeprav se mi zde njegove ilustracije ponekod kar prelahkote za resnost tematike, ki jo oživljajo z risbo.

Knjigo velja vključiti v obvezna branja, a zagotovo bi jo morali prebrati tudi učitelji, saj odkriva pomembne probleme naše današnje mladine. Prav upravičeno je bila avtorica za knjigo tudi nagradjena. Besedo o pisateljici je napisala Stanka Godnič.

T. P.

Osnovna šola Raka pri Krškem razpisuje naslednja delovna mesta:

- učitelja slovenskega in srbohrvatskega jezika, pogoj: predmetni učitelj ali profesor,
- učitelja matematike in fizike, pogoj: predmetni učitelj ali profesor,
- učitelja angleškega jezika, pogoj: predmetni učitelj ali profesor,
- učitelja glasnega pouka, pogoj: predmetni učitelj ali profesor.

Svet osnovne šole »FRANJA VRUNČA« SLIVNICA PRI CELJU razpisuje:

1. prosto delovno mesto RAVNATELJA, pogoji: učitelj, predmetni učitelj ali profesor z večletno uspešno pedagoško prakso in organizacijskimi sposobnostmi. Stanovanje ni zagotovljeno.
2. Delovno mesto UČITELJA ZA SLOVENŠČINO IN SRBOHRVAŠČINO (NEMŠČINO). Pogoji: predmetni učitelj ali profesor.

Svet osnovne šole

NEZNANIH TALCEV

DRAVOGRAD

razpisuje prosto delovno mesto

učitelja za slovenščino,

PRU ali U

Delavec bo sprejet na delovno mesto za določeno dobo. Stanovanja ni.

Razpisna komisija pri delovni skupnosti osnovne šole Skofljica razpisuje za šolsko leto 1967/68 naslednja delovna mesta:

- 1 učitelj za matematiko s telesno vzgojo, PRU ali P;
- 1 učitelj za tehnični pouk, PRU ali P.

Plača po pravilniku o delitvi OD osnovne šole Skofljica. Stanovanj ni, vendar zelo ugodne zveze z avtobusi. Razpis velja 15 dni po objavi.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Izšlo je 5 knjig IZREDNEGA KONDORJA



UPORNIK

Izbor slovenskih enodejank in prizorov iz dramatike, ki je nastala pod vplivom ekspresionizma. Razen Grumove enodejance Upornik, po kateri nosi izbor ime, so nekatera druga dramska dela, ki so v knjigi objavljena, bila doslej dostopna le v revijah in tako na razpolago le v nekaterih gimnazijskih oziroma večjih knjižnicah. Izbor prinaša glavne teme te dramatike: vojno in socialno revolto, ljubezensko tematiko in iskanje »novega človeka«. V knjigi so zastopani: France Bevk, Ivan Pregelj, Stanko Majcen, Miran Jarc, Slavko Grum, Bratko Kreft, Alojz Remec in Anton Leskovec.

POT SKOZI NOČ

Prva slovenska knjiga, ki podaja kratek pregled tematike in stilno oblikovanih lastnosti slovenske futuristične in ekspresionistične poezije med moderno in realizmom. V izboru so zastopani pesniki Vladimir Levstik, Anton Debeljak, Joža Lavrenčič, Oton Zupantič, Fran Albreht, Stanko Majcen, Anton Podbevšek, Vladimir Premru, Anton Tanc-Culikovski, Fran Onič, Srečko Kosovel, Anton in France Vodnik, Božo Vodušek, Alojz Remec, Miran Jarc in še nekateri.

JAMA

Poleg znamenite partizanske poeme Ivana Gorana Kovačiča je izbral urednik še nekaj njegovih pesmi, nekaj pripovedne proze in esejev oziroma literarnih študij o hrvaških pesnikih. Tako lahko spozna bralec vse plasti Kovačičevega ustvarjanja, njegovo mračno in tragično poemo kot največja estetski vrh jugoslovanske partizanske književnosti, hkrati pa spozna Kovačiča tudi kot tenkočutnega analitičnega poezije drugih pesnikov.

V KRVI

Roman Frana Govekarja V krvi običajno označujemo kot edini pomembnejši slovenski naturalistični roman, zato ima posebno mesto v razvoju slovenskega slovstva. Govekarjev roman V krvi izhaja tokrat prvič v knjigi.

Henrik Ibsen:

STEBRI DRUŽBE — NORA — STRAHOVI

V sredini 19. stoletja je postal realizem poglavita literarna smer v evropski literaturi in v sredini 70 let se pridruži realistični dramatik borben in pogumen kritik družbe, dramatik Henrik Ibsen. V svoje idejno-konverzijske drame je vnašal probleme gospodarskega in družbenega propada in kot severnjak in mislec je znal tane problemom pogledati v globine. Stebri družbe, Nora in Strahovi so tri njegove najpomembnejše drame.

V vseh knjigah je tudi izčrpana spremna beseda.

Cena knjigam je enotna. Broširane veljajo 5 N-din, vezane 10 N-din.

Knjige dobite v vseh knjigarnah, naročite pa jih lahko pri poverjenikih Mladinske knjige na šolah ali neposredno pri prodajnem oddelku založbe Titova 3.

Albin Podjavšek

